БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГДЭГТЫ!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 161 (5053)
Суббото
Августын 10
1946 он

Сэн 20 мүнгэн

Республикын олохон колхозууд таряа түүбэрилэн хуряажа эхилбэ. Ургасыеэгээл эрхим һайн болзортонь хуряажа абахын тула бүхы хүсөө хандуулая!

Һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэл таһалдахын аюулда байна

Һаяхан ВКП(б)-гэй Обкомой бюрогой заседани болобо. Энэ заседани дээрэ республикын һургуулинуудай һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин үнгэрэгшэ һуралсалай жэлэй дүнгүүд ба һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэлэй ябаса тухай асуудалые зүбшэн хэлсэбэ.

Һургуулинуудай һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри тон хангалтагүй табигдаһан байна гэжэ Обкомой бюро тэмдэглэбэ. Һургуулинуудта һуралсалай шанарые дээшэлүүлхэ хэмжээ-ябуулганууд тухай 1944 оной июлиин 21-дэ гаргагдаһан СССР-эй Совнаркомой тогтоолые республикын олонхи һургуулинууд хангалтагүйгөөр дүүргэлтэ болгоһон байгаа.

1945—46 онуудай һуралсалай жэлэй дүнгүүд юу харуулнаб гэбэл, республикын бүхы һургуулинуудта 57191 хүн һуража байһан байбал, тэдэнэй 38157 хүниинь удаадахи класста ороһон ба һуража байһан классаа дүүргэжэ гараһан байна. 19034 хүниинь һуража байһан класссуудаа дүүргэжэ шадаагүй, хоердохи жэлдээ үлөөгдэһэн байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ республика дотор 5000 гаран үхибүүд һургуулида орожо шадаагүй байхаһаа гадна, жэлэй турша соо 10.000 гаран һурагшад һургуулиһаа элдэб шалтагаанаар гараһан байха юм. Кударын аймагта 1200 хүн, Кяхтын аймагта 1047 хүн, Мухаршэбэрэй аймагта 1149 хүн һургуулида һураагүй байна. Энээнэй гол шалтагаанииинь хадаа аймагай гэгээрэлэй таһагууд хэлэшэгүй муугаар хүдэлмэрилжэ, бүгэдэниитын һуралсал тухай Хуулиие дүүргэлтэ болгоогүй байна гээшэ.

Республикын олонхи эхин ба дунда һургуулинуудта бурят-монгол ба агуухэ ород хэлэ бэшэг заалгын тон муугаар табигдаһые тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Закаменай аймагай Үлэгшэнэй дунда һургуулиин 6-дахи класста түрэлхи хэлээр болоһон шалгалтада 9 һурагшадһаа гурбан хүн—«3», нэгэ хүн—«2» ба табан хүн—«1» гэһэн адаг сэгнэлтэнүүдые абаһан байха юм. Энэ болбол түрэлхи хэлэ зааха мэргэжэлтэй багшанарые бэлэдхээгүй ба энэ хэрэгтэ харюусалгагүй хандаһан ябадалые гэршэлнэ. Гэхын хамта, БМАССР-эй Гэгээрэлэй Министерство болбол энэ зунай үедэ багшанарай мэргэжэлые дээшэлүүлхэ ябадалда анхаралаа ехээр табиха байһан аад, энэ хэрэгые тон муугаар эмхидхэһэн байха юм.

Бүхы аймагуудай гэгээрэлэй таһагуудай инспекторнүүдэй нэгэнииньшье бурят-монгол хэлэ бэшэг мэдэдэггүй байна. Ушар иимэһээ бурят-монгол хэлэ заадаг багшанар ямаршье методическа заабари ба туһаламжа абадаггүй ба өөһэдөөшье түрэлхи хэлэ бэшэлгын талаар муу бэлэдхэлтэй байдаг байна. Мүн үнгэрэгшэ жэлдэ республикын олонхи һургуулинууд ажахын талаар бэлэдхэлгүйгөөр заняти эхилһэн байна.

Үнгэрэгшэ жэлэй алдуунуудые дабтахагүйн тула 1946—47 онуудай һуралсалай шэнэ жэлдэ эрхим һайнаар бэлэдхэхэ шухала байгаа. Энэ талаар зарим аймагууд нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулһан байна. Һургуулиин гэр байрые заһабарилха талаар Заиграйн аймаг—100 процент, Прибайкальска аймаг—95 процент түсэбөө дүүргэһэн байна. Гэхэ зуура, республикын олонхи аймагууд энэ хүдэлмэриие ябуулаагүй. Жэшээлхэдэ, Баунтын, Кяхтын, Мухаршэбэрэй ба бусад аймагууд нэгэшье һургуули заһаагүй байха юм.

Түлишэ бэлэдхэлэй талаар Баргажанай аймаг—152 процент, Хориин аймаг—97 процент түсэбөө дүүргэбэ. Республика дотор һургуулинуудта түлишэ бэлэдхэл 75,6 процент ба зөөлгэ оройдоо 20,6 процент дүүргэгдэһэн байна. Түлеэ бэлэдхэлэй талаар Баунтын, Мухаршэбэрэй аймагууд ба Улан-Удэ, Бабушкин городууд түсэбөө оройдоо 18—57 процентээр дүүргэжэ, үнгэрэгшэ жэлэйнгээ алдуунуудые дахяад дабтажа байна.

Учебнигүүдые хэблэн гаргаха, худалдажа абаха ба захижа асаруулха ябадал туйлай муу ябажа байна. Бурят һургуулинуудта үзэхэ учебнигүүдые хэблэн гаргалга гэгээрэлэй Министерство, Бурмонгиз ба гүрэнэй типографиин гэмээр таһалдажа байна. Һургуулида хэшээлэй эхилхэдэ һурагшад үзэхэ учебниггүй байхын аюул сэхэ тохеолдоод байна. Дутуу учебнигүүдые хүсэлдүүлхын зорилгоор хуушан учебнигүүдые худалдажа абалга Буркоопсоюзын (түрүүлэгшэнь нүхэр Доржин) талаар 78 процент, Буркнигын (директор нүхэр Семенов) талаар 30 процент дүүргэгдэһэн байна.

Һургуулида орохо үхибүүдые хубсаһа хунараар хангаха ябадал тон муугаар табигданхай. Энэ талаар Ахын, Сэлэнгын ба Иволгын аймагуудһаа бэшэ аймагууд ямаршье хүдэлмэри ябуулаагүй гэхэдэ болохо байна. Аймагай промкомбинадууд болбол тон муу шанартай ба үндэр үнэ сэнтэй продукци бүтээн гаргадаг ушарһаа хүн зон тэдэниие багаар абадаг байнабшуу.

Һургуулинуудта заняти эхилтэр тоотой үдэрнүүд үлөө. Гэхын хамта Гэгээрэлэй министерство (министр нүхэр Шадаров) болбол энэ тэсэшэгүй дутуу дунданууды хурдан түргэн усадхажа, һургуулиин шэнэ жэлдэ эрхим һайнаар бэлэдхэхэ ябадалда бүхы анхаралаа хандуулаагүй, оһол назагай методээр хүдэлмэрилһэн зандаа байха юм.

Һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэлэй талаар түрүүшүүлэй дүй дүршэлые бүгэдэниитын шадабари болгохо шухала. Кабанскын аймагайхид болбол һуралсалай жэлдэ бэлэдхэлэй ударна долоон хоног соносхожо, воскресник эмхидхэжэ нилээд ехэ хүдэлмэри хэһэн байна. Энэ дүршэлые аймаг бүхэн дэмжэжэ, өөрынгөө шадабари болгохо еһотой.

Аймагай хүтэлбэрилэгшэд хадаа энэ хүдэлмэриин туйлай ехэ удхашанартай байһыень мэдэржэ, ажал хэрэг дээрэ ябуулха бодото хүдэлмэринүүдэй хэмжээ-ябуулгануудые хараалжа ойрын үдэрнүүдтэ эрид хубилалта хэхэ уялгатай.

Аймагай гэгээрэлэй таһагууд болбол тон харюусалгатай үе тулажа ерээд байна гэжэ ойлгохо ба унаһан малгайгаа абангүй хүдэлмэрилхэ еһотой.

Хэрбээ энэ хореод хоног соо эрид хубилалта хээгүй хада 1946—47 онуудай һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэл таһалдахын аюулда хүрэхэ байна. Энэ харюусалгатай ба гүрэнэй шухала хүдэлмэридэ бүхы хүсэ шадалаа ба анхаралаа хандуулха еһотойбди.

И. В. СТАЛИН ВЕЛИКОБРИТАНИИН ЛЕЙБОРИСТСКА ПАРТИИН ГҮИСЭДХЭХЭ КОМИТЕДЭЙ ДЕЛЕГАЦИТАЙ УУЛЗАБА

Августын 7-до СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ И. В. Сталин Великобританиин лейбористска партиин гүйсэдхэхэ комитедэй гг. Морган Филиппс, Гарольд Ласки, Гарольд Клей ба Алис Бейкон гэгшэд составтай делегацитай уулзаба.

Уулзалга дээрэ СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрын орлогшо В. Г. Деканозов байлсаба.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Нүхэр Малых Матрена Васильевнае БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Ажал-ябуулгын 25 жэл гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан ба арад зониие хангаха талаар шударгы ажалай түлөө № 2 аптекые эрхилэгшэ нүхэр МАЛЫХ Матрена Васильевнае БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ.
Г. ЦЫДЕНОВА.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь.
В. МОНКЕТОВ.

г. Улан-Удэ, Соведүүдэй байшан. 1946 оной августын 3.

ТАРЯА ХУРЯАЛГЫЕ ЭМХИТЭЙГЭЭР ЭХИЛЭЕ!

★ ★ ★★ ★★

Түүбэрилэн хадажа эхилээ

Зайграйн аймагай зарим колхозууд эдеэшэһэн таряагаа түүбэрилэн хуряажа эхилээ. Дээдэ-Илькын сомоной гурбан колхозууд шениисэ ба намарай хара таряае хуряажа байна. Эдэ колхозууд түүбэрилэн хуряалгада 10—10 гар хажууршадые гаргаба.

Тэрэшэлэн Ждановай, Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозууд ургаса хуряалгада эхилэн ороо.

Эхилхэһээ хойшо эбдэрнэ

ПЕТРОПАВЛОВКА. (Манай информаторһаа). Аймагай зарим хэды колхозууд Сталинска дүрбэдэхи табанжэлэй түрүүшын жэл болохо 1946 оной ургасые түүбэрилэн хуряажа эхилээ. Чапаевай, Буденнын, Ленинэй, Карл Марксын нэрэмжэтэ ба бусад колхозуудай таряае комбайнаар хуряахаар болобо.

Гэбэшье, Үшөөтэйн МТС-эй комбайнууд аяар мүнөө хүртэр хуряалгада хүсэд бэлэн болгогдоодүй ба поли дээрэ хүдэлмэрилхөөр гараһан зарим машинануудынь эхилхэһээ хойшо эбдэржэ, миил байха юм. Хэтэрхэдээ тус машинно-тракторна станциин аяар 4 комбайн МТС-эй усадьба соо эбдэрхэй зандаа хэбтэһээр.

Чапаевай нэрэмжэтэ колхозой поли дээрэ гараһан хоер комбайн хуряагдаха таряанай эдеэшэжэ бэлэн болоһон байбашье, мүнөө хүртэр хүдэлмэрилжэ эхилээдүй байха юм. Тэдэ комбайнуудые хаража үзэхэлэ, тон муугаар заһабарилагдаһан байба. Мотор, молотильна часть, зерноуловитель гэхэ мэтэнүүдынь бүришье хангалтагүйгөөр заһабарилагдаһан байжа, ехэхэн һаад түбэг тохеолдуулна. Дурсагдагша колхоздо байгаа нэгэ комбайнань аяар 10 хоног соо артелиин кузницада заһабарилагдажа байһаар. Мүн нүгөөдэнь табан хоног соо заводилагдабагүй.

Мүн Буденнын нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлмэрилхэ комбайн поли дээрэ гараһанһаа хойшо заводилагданагүй. Комбайнуудай миил байһан ушарынь таряахуряалгын эхилһэнһээ хойшо эндэ тэндэ үзэгдэнэ. Ушарынь хадаа МТС-эй дирекци, тусхайлбал тэрэнэй директор нүхэр Перевалов, ахалагша механик нүхэр Шестаков гэгшэд комбайнуудые хуряалгада эрхим шанартайгаар бэлэдхэхэ тушаа онсо анхаралаа табяагүй байһанинь элиржэ байна. Гадна, эдэнэр заһабарилагдаһан комбайнуудые тушаажа абахадаа бэлэн болоогүй машинануудые түхеэрэгдэһэн дээрэ тооложо, нюдэ далдалха ябадал гаргаба.

Энэ баримтанууд хадаа Үшөөтэйн машинно-тракторна станциинхидай үнгэрэгшэ жэлэйнгээ гэмшэлтэй алдуунуудые дахяад дабтажа байһые харуулна. Юуб гэхэдэ, недондо энэ МТС-эй хэдэн олон комбайнууд муу шанартайгаар заһабарилагдаһан дээрэһээ хуряалгын үедэ үргэлжэ эбдэржэ, колхозуудта туһалхын орондо, харин һаад түбэг ушаруулаа һэн.

МТС-эй хүдэлмэрилэгшэдэй дунда социалистическэ мүрысөөншье бодотоор эмхидхэгдээгүй байһаар. Хэдэн олон комбайнер болон трактористнуудынь мүрысөөндэ оролсожо, бодото уялга абаагүй ба машинно-тракторна станциингаа ямаршье уялгатайе мэдэнэгүй.

Таряахуряалга эхилбэ гээшэ. Тиимэдэ Үшөөтэйн машинно-тракторна станциинхид эдэ бүхы дутуунуудаа дары усадхажа, комбайнуудаа һаадгүйгөөр ябуулха бүхы хэмжээнүүдые абаха уялгатай.

С. ЗОДБОЕВ.

Комбайнууд хуряалга дээрэ

КУДАРА-СОМОН. (Телефоноор абтаба). Колхозуудай таряан хаа-хаанагүй эдеэшэжэ байна. Тиихэтэйнь хамта хуряалгые түүбэрилэн эхилһэн колхозууд олошорно. Августын 8-ай мэдээгээр аймагай 17 колхозууд орооһото культурануудай таряа хуряалгада ороһон байна.

«Красная заря», «Искра Ленина», «Вперед», «Красный строитель» колхозуудаар комбайнууд хүдэлмэрилжэ эхилээ.

Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоздо Ехэ-Кударын машинно-тракторна станциин комбайнер нүхэр Батомункуев хүдэлмэрилнэ. Энээнэй комбайные Цырен Дамбаевай хүтэлбэрилдэг солото бригадын трактористнууд шэрэжэ ябанад.

Изолгын колхозуудаар

Аймагай олохон колхозууд ургаса хуряалгада түүбэрилэн оробо. Дүүрэн бэшэ мэдээгээр Иволгын хэдэн колхозууд 100 шахуу гектар шэниисэ ба хара таряа хуряагаад байна.

XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхоз түрүүшын хоер-гурбан үдэр соо 30-аад гектар таряа хуряаба. Тэрэшэлэн Каленовско сельсоведэй Ленинэй, Калининай, Осоавиахим, Мартын 8 колхозууд намар тариһан хара таряа ба шэниисые хуряажа эхилэнхэй.

Һаяар аймагай бүхы колхозууд эдеэшэһэн таряагаа жэгдэрэн хуряажа эхилхэеэ байна.

Огородно бригада овощь хуряана

Дүршэлтэй огородник нүхэр Чайпанай хүтэлбэри доро Яруунын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой (Сосново—Озерско сельсовет) огородно бригада овощиин һайн ургаса хуряажа байна.

Энэ колхоз мүнөө жэлдэ нёдондонойхиһоо һураггүй ехэ репэ суглуулжа байха юм. Һаяар морковь ба огородой бусад культурануудые гүрэндэ тушаажа эхилхээр байна.

В. БАЙБОРОДИН.

СТАЛИНСКА ШАНГУУДАЙ ЛАУРЕАДУУД

1. ПРОКОПЬЕВ Сергей Сергеевич—Сталинска шангай лауреат, РСФСР-эй искусствын габьяата ажал-ябуулагша.

Нэгэдэхи шатын Сталинска шан тэрээндэ «Золушка» гэжэ баледэй түлөө олгогдоһон байна.

2. АНГЕЛИНА Прасковья Никитична—Сталинска шангай лауреат, Украинска ССР-эй Сталинска областиин Старо-Бешевскэ МТС-эй тракторна бригадын бригадир.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Советскэ Союз дотор

Эстониин хүдөө ажахые электрификацилга

ТАЛЛИН, августын 5. (ТАСС). Эстониин таряашад электротовариществонууд болон нэгэдэжэ, электростанцинуудые байгуулжа байна. Эдэ нэгэдэлнүүд миллион хахадһаа үлүү түхэриг мүнгые удаан болзор соо зээлеэр абаба. Мүнөө хүдөө нютагуудта 68 электростанцинууд ба трансформаторна подстанцинууд баригдажа байна. Республика дотор 9.300 таряашадай ажахы электричествээр хангагданхай. Энэнь дайнай урда тээхи хэмжээнһээ нилээд дээшэ болоно. Хүдөөгэй мастерскойнууд таряасохилго, модо хюрөөдэлгэ, уһа абаха ябадалда электроэнергиие үргэнөөр хэрэглэдэг болоо. Совхозуудта электроаппарадуудай хүсөөр үнеэ һаадаг байна.

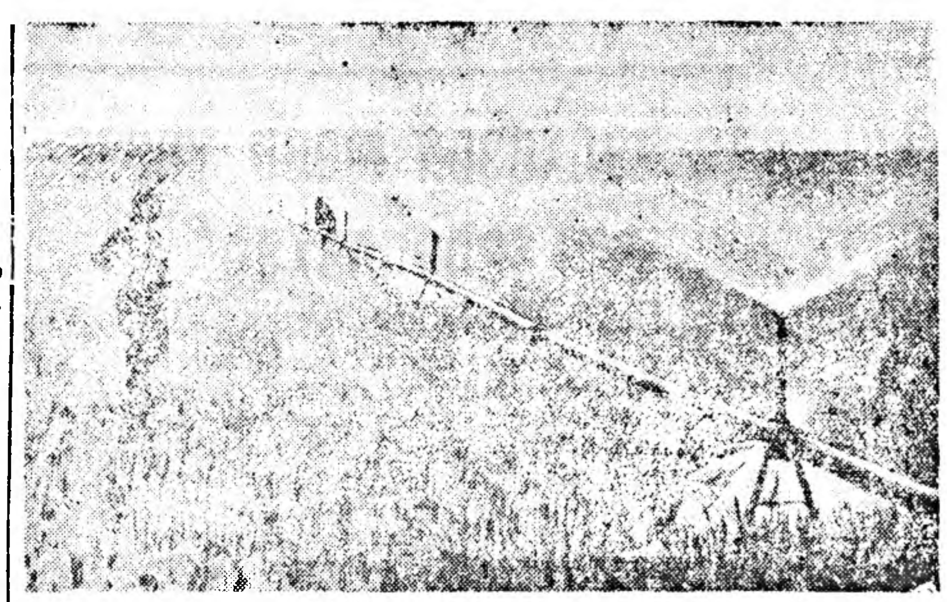
Табанжэлэй эсэстэ Эстонидо 163 хүдөөгэй электростанцинууд баригдаха ба 34 мянгаһаа дээшэ таряашадай ажахынууд электрофикацилагдаха байна.

Казахстанда тоһоной шэнэ заводууд

АЛМА-АТА, августын 5. (ТАСС). Табанжэлэй түсэбэй ёһоор Казахстанда тоһо болбосоруулха 200 заводуудые барихаар хараалагдана.

Уушханай ханяада эмшэлхэ шэнэ санатори

СССР-эй элүүрые, сахиха Министерство болбол уушханай ханяада эмшэлхэ санаториие Болгазик гэжэ газарта мүнөө жэл нээхые элүүрые сахиха Тувинска областной таһагта дурадхаһан байна. Болгазик болбол область соо эгээл гоё һайхан газарнуудай нэгэниинь юм. (ТАСС).

Московско областиин Мытищинскэ районой Кагановичын нэрэмжэтэ колхоздо ургаса уһалдаг гурбан установканууд түхэрсэн сүүдхэ соо хүдэлмэрилдэг. Тэдэнь тус тустаа нэгэ сүүдхэ соо 5 гектар орооһото ба огородой культурануудые уһална.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ургаса уһалагша комсомолка М. Я. Семенова овес уһалалга дээрэ тус установкын хүдэлмэриие ажаглан хаража байна.

А. Бахваловай фото (ТАСС-эй фотохронико).

„Гигант“ гэжэ таряанажалай совхоз таряа тушааха жэлэйнгээ түсэб дүүргэбэ

САЛЬСК. августын 5. (ТАСС). Бүхэсоюзна социалистическэ мүрысөөнэй эхи татаһан, орон соо нилээд томохон болохо «Гигант» гэжэ таряанжалай совхоз гүрэндэ таряа тушаалгын жэлэй түсэб дүүргэбэ. Таряа тушаалга үргэлжэлүүлһээр. Энэ совхоз үдэр бүри 50 мянган пүүд, заримдаа 65 мянган пүүд таряа бэлэдхэлэй пунктда тушаана. Комбайнер Мандрикын гэгшэ ургаса хуряалгада үндэр амжалта туйлажа, хадаһан гектар бүхэнһөө дунда жэшээгээр 125 пүүд таряа сохиһон ба хуряалгын үе соо гүрэндөө 50 мянган пүүд таряа үгэһэн байна.

Хони үсхэдэг Пролетарска, мяха һүнэй Ростовско ба бусад совхозууд гүрэндэ таряа тушаалгын жэлэй түсэбые уридшалан дүүргээд байна.

Консервын шэнэ заводой барилга

СТАЛИНАБАД, августын 5. (ТАСС). Сталинобадска областиин Шахринауска районДо консервын заводой барилга эхилээ. Эндэ Гиссарска тала губиин сэсэрлигүүдһээ түүгдэһэн фруктнуудһаа джем, варенье, компот, соус болбосоруулжа гаргаха болоно. Предприяти жэлдээ 3 миллион банка консервэ гаргаха юм. Энэ завод ерэхэ жэлдэ түрүүшынгээ продукциие үгэхэ байна.

Колхозно электростанцинууд

СТАЛИНО, августын 5. (ТАСС). Сталинска областиин хүдөө ажахы түргэнөөр электрофикацилагдажа байна. Дайнай һүүлээр 200 колхозуудта ильичиин лампочканууд носоогдоо. 26 МТС ба МТМ-нүүд электрифицировэлэгдэһэн байха юм.

Мүнөө жэлдэ Тельмановскэ ба Амвросиевскэ районуудта Старо-Каранска ба Белояроcлавска хүдөөгэй электростанцинууд ашаглалгада ороо. Хүсэ шадалай талаар Украина соо хоёрдохи зэргын болохо 720 киловатт хүсэтэй Мордовинска хүдөөгэй гидроэлектростанци Кальдиус гэжэ мүрэн дээрэ баригдажа байна. Эдэ гидроэлектростанцинууд ашаглалгада үгтэхэдөө үшөө 18 колхозуудые электроэнергеэр хангаха юм.

Шэнэ электростанцинууд энэ жэлдэ ашаглалгада үгтэхэ байна.

Таджикистанда каракуль бэлэдхэлгэ

СТАЛИНАБАД, августын 5. (ТАСС). Таджикистанай колхозууд ба совхозууд каракуль тушааха жэлэйгээ түсэбые 102 процент дүүргэбэ. Каракуль ба арһа бэлэдхэлгэ үргэлжэлһөөр.

Бүлэг армянинууд Румыниһаа Батумида ерэбэ

БАТУМИ, августын 5. (ТАСС). Советскэ Арменида ерэжэ ябаа түрүүшын бүлэг армянууд—1742 хүн үсэгэлдэр «Россия» гэжэ пароходоор Констанциһаа эндэ ерэбэ. Ерэгшэдэй дунда олохон мэргэжэлтэд текстильщигүүд, бүд нэхэгшэд, оедолшод, гуталшад, модоной дархашуул, барилгашад бии.

Үбһэ хуряалгые шиидхэхэ үдэрнүүд

Тэжээлэй бата бэхи база байгуулха бүхы аргануудаа хэрэглэхэ

Малаа бүдүүн тэжээлээр, илангаа үбһөөр хангаха түсэб таһалдаха аюулдан дайргадахаар болоожо байна. Гэбэшье, малай тэжээл бэлэдхэхэ бүхы аргануудые баранииень хэрэглэбэл энэ аюулһаа хүнгэнөөр хахасагдаха арга бии.

Урда жэлнүүдтэ сабшагдангүй хаягдадаг газарай ургаса ногоое һайнаар сабшахада нилээдгүй ехэ үбһэн абтаха байна. Үбһые хэтэрхэй ехээр хатааха болохогүй. Юуб гэхэдэ, тармуурта үйрэжэ үбһэ ногоон эгээл үнэтэй хубинь болохо набшаһануудынь унажа гээгдэдэг юм.

Муугаар ургаһан үбһые сабшамсаараа тарман, бааладан, мүн һүүлээрынь бухалдань хатааха хэрэгтэй. Тиихэдээ хуряалгын шанарые онсо һайнаар сахиха шухала. Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Обкомой 1946 оной апрелиин 19-эй тогтоолой ёһоор, хуряагдаһан талмай ба сомогдоһон үбһые бригадирнууд ба фермэнүүдые даагша үдэр бүри, колхозой түрүүлэгшэнэр—арбан хоног бүри нэгэ дахин тушаан абаха уялгатай.

Хуряалга хэхэдээ гансахан лэ колхоздо үгтэһэн сабшалангые хараад һанаа амараар һуужа болохогүй, харин нэмэлтэ тэжээл олохо ехэхэн арга боломжоёо зүбөөр хэрэглэхэ ябадал загтамагүй. Гүрэнэй фондын газар яаба хээбэшье бүримүһэн хэрэглэгдэхэ ёһотой. Бүхы хада уула соогуур хаража үзөөд, үбһэ ногоотой талмай бүхэниие сабшаха шухала. Ая халаахай, үрмэдэһэн мэтые бултыень сабшажа абаха хэрэгтэй. Полнин мужаа, соохорлон үлэһэн газар, харгын далан гэхэ мэтэнүүдһээ үбһэн ехээр абтаха байна.

Гол горхон ба нуурай эрье дээгүүр, намагжаһан газар дээгүүр ургаһан һоогобори ба хулһые эртээр сабшаад, зүбөөр хатаагаад абахада малай эдихэ бүдүүн һайн хоол болодог юм. Хулаһые хоер дахин сабшаха хэрэгтэй. Түрүүшын сабшалгые—үбһэнэй хуряалгын эхилхэ үедэ, хоёрдохёо—(силосто) августын һүүл багта сабшаха байна. Нэгэ хүнэй хулаһа сабшажа байхада нүгөөдэ хүниинь хуурай газарта гаргажа хатаагаад, сомохо ёһотой. Намартаа уһанда абхуулхагүйн тулада бэлэдхэһэн хулһаяа зөөжэ абаха шухала.

Нарин мүшэртэй ба набшатай модон болон бургааһан мэтын тэжээл манай эндэ элбэг. Тэрээниие ногооноор һүүдэртэ хатаагаад абахада хониндо һайн тэжээл болодог юм. Тиимэ хүн энэ сабшалангүй газарай хуряаһан үбһэнэй малдаа дутаха байгаа һаань мүшэр тэжээлээр хүсэлдүүлхэ арга бии.

Мүшэр тэжээлдэ хубаһан намаа, бургааһан, зарим улаһанай намаа оролсоно. Хулһан гү, али тайраһан мүшэрые модохиһоор бүдүүн шэлбүүһэнүүдһэ илгаад, 50 сантиметрын хирэ бүдүүнээр боолто болгон боохо ёһотой. Боолтонуудые һарабша доро оруулжа хатаагаад, һүүдэртэ сомохо байна.

Бэлэдхэһэн нэгэ центнер (бухал) мүшэр тэжээлэй түлөө колхознигуудта 1—1,5 ажалта үдэр олгохо ябадал һайшаан дурадхагдана.

Силосто халаахай, үрмэдэһэн, ая, хулһан, хамхуул гэхэ мэтын элдэб буртаг үбһэн, хартаабхын эшэ, капустын набша хэрэглэгдэхэ байна. Силосоор үбһые жэжэдхэн хэрэшэд, һайнаар, ябталан дараха шухала.

Энэ жэлдэ корнеплот багаар таригдаба. Тиимэ хадань нэмэри болгожо шэмэтэ тэжээлэй зүйлые ехээр абаха шухала. Корнеплодой ургасые гээлтэгүйгөөр ба хүлдөөнгүйгөөр хуряаха хэрэгтэй.

Нэгэшье килограмм һолоомо саһан доро оруулхагүйн тулада бүхы һолоомые, мүн михиинэ, колосые, онсо һайнаар суглуулха шухала. Комбайнын һолоомо, колосые суглуулха, сомохо тусхай звеное фермын хүдэлмэрилэгшэд ба бусад колхознигуудһаа бии болгохо хэрэгтэй.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Обком хоердохи сабшалга эмхидхэхые колхозуудта дурадхана. Сабшалангые хоёрдохи сабшалгада бэлэдхэхын тулада түрүүшын сабшалгые үбһэхуряалгын эхин дээрэ үнгэргэхэ, тиихэдээ түргэнөөр хэнзын ургахын тулада косилкаар 5 сантиметр дээгүүр сабшаха хэрэгтэй. Һүүлээрынь хоер дахин уһалжа, шэбхын шүүһээр нэмэлтэ тэжээл үгэхэ, энэ гарһан хэнзэ ногооое сентябриин 10-һаа оройтуулангүй сабшажа витаминна тэжээл болгон һүүдэртэ, һарабша доро хатааха байна. Суглуулһан витаминна үбһэн тусгаар хадагалагдаха ба тугал, шубуун, гахайн фермэдэ зорюулагдан хэрэглэгдэхэ ёһотой.

Малай тэжээл олохо бүхы аргануудые эсэстэнь хүртэр хэрэглэхэ ба колхоз бүхэнөөр бүдүүн тэжээл суглуулха гүрэнэй түсэбые дүүргэхэ хэрэгтэ хамаг хүсэеэ гаргаха хэрэгтэй.

В. ЗАХАРОВ, БМАССР-эй малажалай Министрые орлогшо.

ЭДЭНЭР ЭРХИМЛЭЖЭ ЯБАНА

Адуу малдаа үбһэ тэжээл элбэг ехээр бэлэдхэхэ гэһэн патриотическа хүдэлөөндэ оролсоһон Бичурын аймагай Гушадай сомоной Калининай нэрэмжэтэ хүдөө ажалай артелиин гар хажууршад Б. Банзанов, Д. Цыбиков, М. Федотова гэгшэд үдэрэйнгөө нормонуудые түс тустаа 148 процент хүртэр дүүргэнэ.

Мүн үбһэ һурилагшэд Бадмацыренова, Батуев, Бальжинова гэгшэд даалгабаринуудаа үдэр бүри 150 процент хүртэр дүүргэдэг болонхой. Мүнөө эдэнэр абаһан уялгануудаа дүүргэжэ, социалистическэ мүрысөөндэ илажа ябана.

Энэ колхоз һаяар үбһэхуряалгаяа дүүргэхэнь.

А. ЮМСУНОВ.

Түрүү үбһэшэдтэ—нэмэлтэ түлбэри

ХЭЖЭНГЭ. (Телефоноор абтаба). Үбһэхуряалга ба силос даралгын хүдэлмэринүүдэй түсэбые хаа-хаанагүй дүүргэхын түлөө ударна хоер недельнигэй соносхогдоһонтой дашарамдуулан, аймагай колхозуудаар үбһэхуряалгын хүдэлмэри үдэр ерэхэ тудам түргэдэжэ байна.

Аймагай зарим колхозууд хуряалгын түрүүшүүлдэ нэмэлтэ түлбэри үгэжэ захалаа. Жэшээлхэдэ, Хэжэнгын сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхозой машинист нүхэр Д. Д. Дамбаев сенокосилкаар 120 гектар сабшажа, нэмэлтэ түлбэри болгон 16 центнер үбһэ абаба. Мүн энэ колхозой түрүү үбһэшэд О. Ринчинов—14 центнер, Ц. Гармаев—10 центнер нэмэлтэ түлбэри абаха болоо.

«Майн 1» гэжэ колхозой член нүхэр Данилов саг үргэлжэ 14 хажуур сохихотоео хамта, үдэр бүри 0,85—0,90 га сабшажа, 9 центнер үбһэ нэмэлтэ түлбэри абаха болоһон байна.

Үнеэгээ һаагаад, үбһэ сабшана

Доодо-Бухэнэй сомоной Кировэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишад үбһэ тэжээл элбэг ехээр абахын түлөө Сэлэнгын аймагай бүхы малшадтай хамта социалистическэ мүрысөөндэ эршэтэйгээр оролсоо һэн. Тэрэнһээ хойшо тэдэ һаалишад уялгануудаа үнэн хэрэгүүдээр дүүргэжэ байна. Һүүлэй-товарна фермын һаалишад үнеэгээ һаажархеод, үбһэндэ гаража, хуряалгын бүхы хүдэлмэридэ хабаадалсана.

Һаалишад Данзанова, Базарова, Жалсанова гэгшэд даалгабаринуудаа саг үргэлжэ үлүүлэн дүүргэдэг байха юм. Үбһэхуряалгада эдээн шэнги эршэтэйгээр хабаадалсажа байһан һаалишад тус колхоздо яһала олон. Колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Банзаракцаев тэдэнэрэй ажалые зүбөөр эмхидхэн, үндэр бүтээсэ туйлаха ябадалда зоригжуулдаг байха юм.

Б. РАДНАЕВ.

Актовина Соболевская гэгшэ 4 жэлэй турша соо БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи туһалбариин ажахын сад ургуулха бригадын бригадираар хүдэлмэрилнэ. Актовина Соболевскаягай бригада мүнөө жэл крыжовник, малина, канадска вишни ба смородиной баян ургаса суглуулхаа байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Актовина Соболевская

О. Зеккиин фото.

Түрүү предприятиин ажал

Зэдын металлургическа комбинат болбол Бурят-Монголой республика соо нилээд томо ажаүйлэдбэриин предприятинуудай нэгэн болоно. Эхэ ороноймнай зүүн зүгэй хада уула, ой тайга ба эльдин талаар баян нютагуудай нэгэндэ урган гараһан энэ комбинадай коллектив 1946 оной түрүүшын хахад жэлэй турша соо элдэб хомор металлнуудые малталгын талаар жэшээтэ һайн амжалтануудые туйлаа.

Энэ комбинат хэрбээ һарада үнгэтэ металлнуудые малталгын түсэбые 116 процент дүүргэһэн байгаа һаа, июнь һарада—126 процент, июль һарада—135 процент түсэбөө дүүргэһэн байна. Тиихэтэй хамта комбинадай коллектив шэнэ руднигуудые ашаглалгада тушаагаа. Баян голдо бодхоогдожо эхилэгдэһэн руднигые июль һара соо ашаглалгада тушаагдажа, һарынгаа түсэбые 104 процент дүүргэһэн байна.

Комбинадай инженернүүд ба технигүүд шэнэ Сталинска табанжэлэй түрүүшын жэлэй эхилһэнһээ хойшо ажаүйлэдбэридэ шухала хэрэгтэй үнгэтэ ба хомор металлнуудые элбэгжүүлхын түлөө, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын түлөө өөһэдынгөө бүхы хүсэ зоригые хандуулһан байна. Холтасон гэжэ руднигай инженернүүд Кузнецов, Малышев ба бусад хүндэ хүдэлмэринүүдые механизацилха талаар нилээд ехэ үүсхэлнүүдые гаргажа, тэдээнээ үйлэдбэридэ оруулаа. Майн нэгэнэй нэрэмжэтэ руднигай инженер нүхэр Чернышев гэгшэ гараар бүтээдэг хүндэ хүдэлмэриие механизацилха хэрэгтэ шэнэ үүсхэлнүүдые гаргажа тэрээнэй ашада руднигай бүхы хүдэлмэришэд ажалай бүтээсые 10 процентээр дээшэлүүлһэн байна.

Шэнэ Сталинска табанжэлэй түрүүшын жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн мүрысөөндэ бүхы хүдэлмэришэд хабаадана. Тиихэтэй хамта инженернүүд ба технигүүдэй хүтэлбэри доро үйлэдбэриин дүршэлтэ хүдэлмэришэд элдэб металлнуудые малталгые түргэдхэхэ ба химдаруулха уралан нарижуулгын дурадхалнуудые оруулдаг байна. Һүүлэй хэдэн һарын турша соо 50 гаран хүдэлмэришэд металл малталгын ба тэрээниие боловсоруулгын хүдэлмэриие хиидэхэ дурадхалнуудые оруулһан байгаа. Тэрэ дурадхалнуудай ехэнхи хубинь үйлэдбэри дээрэ хэрэглэгдэжэ, ажалай бүтээсые нилээд ехээр дээшэлүүлхэтэеэ хамта, гүрэнэй зөөридэ хэдэн арбаад мянган түхэригэй арбилалта хэбэ.

Комбинадай хүтэлбэрилэгшэд партийна, комсомольско ба профсоюзна организацинууд руднигуудай коллективүүдэй хоорондын социалистическэ мүрысөөнэй дүнгүүдые саг үргэлжэ гаргадаг ба бүхы хүдэлмэришэдэй дунда агитационно-ойлгуулламжын хүдэлмэриие һайнаар ябуулдаг байна. Мүн тэрэшэлэн хүдэлмэри дээрээ шалгаран гараһан алдарта стахановецууд нүхэд Фролов, Терехов ба Гришин гэгшэдэй дүршэлнүүд бүхы хүдэлмэришэдэй дунда үргэнөөр дэлгэрүүлэгдээ. Тус комбинадай хүдэлмэришэдэй дунда 17 хүдэлмэришэд нэгэ нэгэ жэлэй түсэбые дүүргэһэн байна. Эрхим түмэршэ дархан Чегодарь шэнэ Сталинска табанжэлэй түрүүшын жэлэй түсэбые 165,5 процент, үрэмдэгшэ мастер нүхэр Яковлев 106 процент, крепильщик нүхэр Богинов 114 процент, газоварщик нүхэр Любарский 131 процент дүүргэһэн байна. Мүнөө комбинат дээрэ ажалай бүтээсые 200 процентһээ дээшэ түргэдэг стахановецууд арбаадаар бэшэ, харин зуугаадаар тоологдоно.

Мүн тэрэшэлэн комбинадай барилгашад энэ оной турша соо 250 һуурitай шэнэ клуб барижа, байрын гэрнүүдэй барилгые дүүргэжэ ашаглалгада тушаагаа. Һаяын үдэрнүүдтэ руднигууд дээгүүр байрын табан гэрнүүдэй барилга дүүргэгдэхэ ба больница, баниин барилгануудые дүүргэжэ байна. Эндэхи барилгашад социалистическэ мүрысөөндэ абаһан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ шадаа.

Шэнэ Сталинска табанжэлэй түрүүшүүлэй «Хүндэлэлэй Доскада» бэшэгдэһэн Зэдын комбинадай алдарта коллектив саашадаа улам һайн амжалтануудые туйлахын түлөө тэмсэжэ байна.

А. Тарский.

Булаша баялигуудые шэнжэлэлгэ

Зүүн Саянай Буксун гэжэ мүрэнэй шадарта булаша баялигые шэнжэлхэ тусхай экспедици 1942 онһоо хүдэлмэрилжэ эхилээд, алюминий гаргадаг бокситын булашануудые тодорхойлһон байна. Мүн тэрэшэлэн Курба нютагта түмэрэй булашанууд олдоһон ба Ахын аймагай олон нютагуудта туулганай, нефритын, микрокварцитын ба бусад хомор металлнуудай булашанууд элирүүлэгдээ.

Эндэ СССР-эй Академи Наукын эрдэмтэд хүдэлмэрилжэ байна. Эдэ эрдэмтэд булашануудай баялигай хэмжээнүүдые тодорхойлхо юм. Мүнөө үедэ элирүүлэгдээд байгаа хомор металлнуудай булашанууд һаяын жэлнүүдтэ хүсэд шэнжэлэгдэхэ байна.

СССР-эй Академи Наукын эрдэмтэдэй шэнжэлһэнэй ёһоор, Галүүта Нуурта дүтэ элдэб булаша малталмалнуудай баян базанууд тодорхойлогдобо. Тиимэ дээрэһээ манай республика дотор металлургическа тон томо база байгуулагдаха ба алюмини болбосоруулха ажаүйлэдбэри бодхоогдохоор хараалагдана.

Таряа хуряалгын үедэ колхозой мори унаае хайшан гээд һайнаар хэрэглэхэб

Таряанай ургасые гээлтэгүйгөөр хуряажа абаха болон хүдөө ажалай продуктнуудые xaһа саг соонь гүрэндэ тушааха условинуудай нэгэниинь болбол мори унаагай зүдхэхэ хүсые нарин һайнаар хэрэглэхэ асуудал болоно.

Түбхын түрүүндэ колхозой түрүүлэгшэ гээшэ ургаса хуряахада ба хүдөө ажалай продуктнуудые гүрэндэ тушаахада хэды шэнээн мори унаа манай артельдэ хэрэгтэй болохонь гээшэб гэжэ тодорхойлон мэдэхэ ушартай. Таряа хуряалгатай холбогдоһон хамаг бүхы хүдэлмэринүүдые ямар болзорто дүүргэхэ байһанаа хүдэлмэриин түсэб соо хараалха хэрэгтэй. Тэрээнһээ гадна, колхоз дотороо ба тэрэнэй газаа тээшье ямар шэрэлгэ хэгдэхэ байһыень ба колхоз соогоо тогтооһон ажалай нормые анхаралдаа абажа харалсаха шухала.

Хэрбээ МТС-тэ харьяатай колхоз байгаа юм һаань, трактораар юу хэгдэхэ байһыень түсэблэн хараалха болоно. Бүгэдын мэдэһээр, комбайнуудые шэрэхэ ба молотилкануудые хүдэлгэхэ гэхэ мэтын хүндэ хүшэр хүдэлмэри имагта трактораар хэгдэхэ болоно. Бусад бүхы хүдэлмэридэ мори сарнуудаа унаха байнабшуу.

Гэбэшье, колхоз бүхэндэ хэды шэнээн мори унаа хэрэглэхэ байһанаа мэдээд лэ дүүргэхэ бэшэ, мүнөө үедэ хоер айхабтар харюусалгатай асуудал табигдаха болоно гэбэл: колхоз дотороо бии байһан мори сарнууднай ямар байна гээшэб? Хэрбээ дутаха байгаа һаань, хайшан гээд хүсэлдүүлхэ байнаб?—гэжэ анхарха хэрэгтэй.

Жэшээ абаад үзэбэл: Бичурын аймагай «Большевик» колхоздо үнгэрэгшэ 1945 оной ургаса хуряаха ба хүдөө ажалай продуктнуудые гүрэндэ тушааха үедэ, МТС-эй хэхэ хүдэлмэриһөө саада тээхи ажалда, 110 мори ба сарнууд хэрэгтэй болоод байхадань, тэндэ миил 69 толгой мори унаа бии байгаа бэлэй. Тоолоод үзэхэдэ: хуряалгын хүдэлмэри ба гүрэндэ тушаалгые саг болзор соонь дүүргэхын тулада мори сарнуудынь дутаха болоод байба. Тиибэ-яабашье колхознигууд энэ бэрхэшээлые дабажа гараха арга олоһон байна. Юунбэ гэхэдэ хуряалгын хүдэлмэридэ һубай ба һү багатай үнеэдые унаха гэжэ шиидхэһэн байгаа.

Мори унаагай зүдхэхэ ба хүдэлмэриин хүсые хүсэд дүүрэнээр болон тодорхойгоор хэрэглэхын тулада, колхозой правлени хуряалгын хүдэлмэриие үдэр бүридэ хэды шэнээн хүдэлмэри хэхэ байһанаа тооложо график зохеоһон юм. Тиихэ зуура, таряа хуряалгые ба гүрэндэ тушаалгые хаһа саг соонь дүүргэхын тулада, хүсэтэй томо моридоо машинада хүллэхэ, шадал муутай морин болон һубай үнэедые таряа сомолгодо унаха гэжэ хараалһан байгаа. Тракторна бригадада болон гүрэндэ тушаагдаха продуктнуудые шэрэхэ ажалда имагта сарнууд унагдаһан байна. Баһа, малай фермэ дээрэхи ажалда үхэрнүүдые хүллэһэн байха юм. Сааша-наашаа ябажа байха морин гэжэ хуряалгын үедэ бүри үлэбэгүй. Эдэ бүхы условинуудые наринаар сахяад байхадань, ургаса хуряалга ба гүрэндэ тушаалгые правительстваар тогтоогдоһон саг болзорһоо урид дүүргэжэ шадаба.

Мори унаагаа хуряалгын хүдэлмэридэ саг болзор соонь зүбөөр бэлдэхэ тухай тусгаар анхарал хандуулха хэрэгтэй. Ушарынь хадаа, хабарай тарилгын эхилхэһээ хойшо унагдажа байһан морид амарха ба һайнаар эдеэлүүлэгдэхэ ёһотой. Тиимэ хадань, эдэ моридые ажал хүдэлмэриһөө заабол сүлөөлжэ, таряа хуряалгын эхилтэр бэеэ заһажа хүсэ шадал орохынь тулада үбһэ ногоо һайтай бэлшээридэ табиха хэрэгтэй. Гансахан мори унаагаа бэшэ, мүн хомут тоног болон тэргэ зэмсэгүүдые һэльбэн заһажа, бэлэн болгохо шухала. Залуу морид ба хүдэлмэридэ хүллэжэ һургаһан үхэр малые эхилһээр хүндэ хүшэр хүдэлмэридэ даран унажа эсээхэгүйн тулада, тэдэниие аалиханаар дадхаажа һургаха ушартай. Нэгэ газарһаа нүгөөдэдэнь хүртэр ошожо үдэр соо иишэтиишээ үлүү ябадал хэхэ яабашье болохогүй. Полеводческо бригадын бригадир хадаа энэ тэрэ участок дээрэ хэды морин хэрэгтэй байһыень мэдээд, тэндэ дүүрэн шадал соогоо хүдэлмэрилхэ бодомжолготойгоор мори сарнуудые эльгээхэ зэргэтэй.

Таряа хуряалгын үедэ моридоо һэлгэжэ халаа-халаагаар унаад байхада заримдаа хоер дахин шахуу үлүү ехэ бүтээсэтэйгээр хүдэлмэрилдэг байна. Моридые һэлгэжэ унаха тушаа иимэ гуримтай байбал зохихо: обед болтор нэгэ паар морид, обедһоо хойшо нүгөөдэ паарынь халаан бүридөө 6—6 час хүдэлмэрилхэ жэшээтэй. Тэрээнһээ олон дахин һэлгэжэ болохогүй, юундэб гэхэдэ моридоо һэлгэжэ хүллэхэ гээшэ нилээд ехэ саг барадаг байна.

Косилка ба жаткада хүллэгдэһэн моридой баруун талада ябзашань зүүн талынгаа мориндо ороходоо үлүүсэ зүдхэдэг байха юм. Ушар иимэһээ, хүсэтэй томо мориие баруун таладань хүллэхэ хэрэгтэй.

Моридые унахадаа анхаралаа табиха баһа нэгэ шухала зүйл бии юм гэбэл: түрүүшын ээлжээндэ хүсэтэй томо морид һубай гүүд, удаа тээнь хээлитэй болон захалаад ябаһан гүүд, һүүлшын ээлжээндэ унагатай гүүд хүдэлмэридэ ябаха болоно. Азаргануудые, туранхай ба үбшэн моридые хүдэлмэридэ унажа болохогүй, юундэб гэхэдэ эдэниие унаад байхада үхэжэ хорохо ябадал нилээд олон үзэгдэнэ. Ушар иимэһээ, зооветеринарна мэргэжэлтэн хадаа, таряа хуряалгын үедэ колхозууд мори унаагаа хэр зэргээр хэрэглэжэ байнаб гэжэ тусгаар анхарал хандуулаад, мүнөө хэлэгдэһэн моридые хүллэхэ ябадалые хууляар хорихо зэргэтэй.

Гансахан зүбөөр харууһалагдаһан дээрэһээ бэшэ, мүн һайнаар эдеэлүүлэгдэһэн ба зүбөөр унагдаһан дээрэһээ адуу моридой шадал тамирынь дулдыдаха болоно.

Моридые тураажа, тэдэниие унаха хүллэхын аргагүй болгохо гээшэ гэмтэ ябадал мүн. Теэд иимэ ушарнууд нилээд олон колхозуудта үзэгдэжэ байдаг. Жэшээнь, Б-Кударынска аймагай Пушкинай нэрэмжэтэ колхоздо хабарай тарилгада ябаһан моридые муугаар унажа хаража байһан ушарһаа, тэдэнь удангүй туража муудаад, аяар 18 мориниинь үхэһэн ба үлэгшэнь хүдэлмэридэ унахын аргагүй болоод байгаа бэлэй. Тиимэ муу жэшээнүүд яһала олон колхозуудта бии.

Юун дээрэһээ иимэ ушар гарана гээшэб? Адуу үсхэбэрилхэ институдай шэнжэлэлгэ хээд үзэхэдэнь, хүдэлмэридэ ябажа байһан морин нэгэ гү, али хоер дахин забһарлалга хэгдэхэдэ хүсэд эдеэлжэ саданагүй гэжэ элирбэ. Ушарынь хадаа шэмэтэ тэжээл үгэнгүй байхада бүдүүн тэжээл—30—40 килограмм, үбһэн—75—85 килограмм хүртэр үгтэхэ болоно. Энээн дээрэһээ, морид дутуугаар эдеэлээд байхадаа турана гээшэ.

Шэмэтэ тэжээлэй бии байгаашье һаань, тарган һайн морид тэжээл эдингүйгөөр 5—6 час соо хүдэлмэрилөөд байхадаа, тэнхээ тамираа бараад, туража захалдаг. Ушарынь хадаа, хүдэлмэриин моридой эдиһэн тэжээл соохи шэмэтэ зүйлнүүдынь оройдоо хоер гурбан час соо хүрэдэг юм. Тиихэдэ туранхай морид бүри хоерхон час соо хүдэлмэридэ ябаад лэ эсэжэ эхилдэг байнабшуу.

Ушар иимэһээ, 2—3 час соо хүдэлмэридэ унаһанайнгаа һүүлээр, моридые садатарань эдеэлүүлхэ хэрэгтэй. Мориной шадал тамирые муудуулхагүйн тулада, үдэртөө 12—13 часай турша соо хүдэлмэрилдэг тэдэниие эдеэлүүлхэ уһалхын тулада, гурба дахинһаа үсөөн бэшэ забһарлалга хэхэ хэрэгтэй.

Колхоз доторхи ашаа шэрэлгэдэ ябаһан моридые ашаагаа тээхэ ба буулгаха бүридөө эдеэлүүлжэ байха ушартай.

Холын аянда ябахадаа, шадал муутай моридые 15 километр газар ябад лэ зогсожо, хоер килограмм тухай овес гү, али 5—6 килограмм үбһэ гү, али 16 килограмм тухай шэнэ ногоо сабшаад эдюулхэ болоно. Тарган һайн моридоор холын газарта ашаа шэрэжэ ябахадаа, 20 километр ябаад лэ зогсоожо, эдеэлүүлхэ хэрэгтэй. Тиихэдээ моридоо зогсоохоһоон хахад час түрүүн уһалаад, эдеэлүүлхэдэ һайн байха.

Мори унаагаа һайнаар эдеэлүүлжэ ба унажа байхын хажуугаар, тэдэндэ эзэн бусаар хандаха ябадалые усадхаха тухай тусгаар анхарха шухала. Колхоз дотороо бүхы моридоо бригадирнуудта ба бригада дотороо звенонуудта тушаажа үгэхэ хэрэгтэй. Мори сарнуудаа нэгэ бригадаһаа нүгөөдэдэнь һэлгүүлэн үгэжэ байха ябадалые болюулха хэрэгтэй.

Колхоз дотороо адуу моридой бүрин бүтэн байхын түлөө колхозой түрүүлэгшэ ба тус бүри моридой түлөө тэрэниие даажа абаһан хүн харюусаха ёһотой. Моришод гэээшэ моридоо хүдэлмэридэ гаргаха дээрээ ба хүдэлмэриин һүүлээр тушаажа абахадаа һайса шалгаха, хаража уялгатай.

СССР-эй Совмин ба ВКП(б)-гэй ЦК-гэй 1943 оной майн 12-то гараһан тогтоол соо моришод гээшэ хүдэлмэридэ гараһан моридые уялгата ёһоор тушаажа үгэхэ ба тушаажа абаха болон тэдэнэй гэмтэһэнэй түлөө харюусаха байна гэжэ бэшэгдэнхэй. Али нэгэ мориной бэеын гэмтээд байгаа юм һаань, моришон болбол тэрээн тухай колхозой түрүүлэгшэдэ дуулгаха ёһотой. Хэрбээ колхозой моришод гэмтэһэн моридые тушаажа абаһан аад, тэрээн тухай колхозойнгоо түрүүлэгшэдэ дуулгаагүй байгаа юм һаа, зэмэтэ хүнтэй хамта харюусаха зэргэтэй.

Мори унаада хайша хэрэгээр хандажа байһан дээрэһээ, тэрэнэй гэмтэжэ үхөөд гү, али хүдэлмэридэ гаража шадахаа болеод байгаа юм һаань, колхозой түрүүлэгшэ бодолтой зэмэтэ хүниие хуулиин харюусалгада хабаадуулхын тулада хэрэгыень сүүдэй органуудта дары үгэхэ ёһотой. Зэмэтэ хүнүүдые сүүдтэ үгэнгүй байһан колхозой түрүүлэгшэнэр ба бригадирнууд өөһэдөө харюусаха болоно.

Колхозой моридой тарган һайнаар унагдажа харагдажа байгаа юм һаань, таряа хуряалгын хүдэлмэри ба гүрэндэ тушаалга һаатангүй хаһа саг соогоо хэгдэжэ дүүрэхэ байһан тухай хододоо һанажа мэдэжэ ябаха шухала.

Ушар иимэһээ, колхозой түрүүлэгшэ гээшэ артелиингаэ моридые адуу тарган байлгаха тухай үдэр бүри оролдохо уялгатай. Энэ хадаа тэрэнэй гол шухала зорилгонуудай нэгэниинь мүн.

А. ВИНОГРАДОВ,—БМАССР-эй малажалай Министерствын Адуу мори үсхэбэрилхэ Управлениин начальник.

Парижска амгалан тайбанай конференци дээрэ

ПАРИЖ, августын 5. (ТАСС-эй тусхай корреспондент). Процедурын асуудалнууд тушаа комиссиин удаэн заседани дээрэ Норвегиин, ...дын, Белоруссиин, СССР-эй, ...ндиин, Австралиин түлөөлэгшэд ... хэлэhэн байгаа.

Советскэ делегациие толгойлогшо ...лотов өөрынгөө үгэ соо иигэжэ ...бэ:

«Советскэ делегаци болбол өөhэ...нгөө ажаглалтануудые хэлэхэ... түрүүн делегадуудай олонхиинь ...хые дуулаха хэрэгтэй байна гэ... тоолоно. Эндэ эгээн түрүүн үгэ ...хэдээ Урда-Африканска Союзай ...лэгшэ мүнөө имагта шухала ...тай асуудал зүбшэн хэлсэжэ ...набди гээд эхилбэ. Тиигээhэн ...ань, иимэрхүү мэдүүлгэнүүдэй ... шалтагааниие hайнаар ойлго... тулада, советскэ делегаци hэр...эрин байха баатай болобо.

Конференциин hайшаалта дурад...нууд хадаа гурбанайнь хоёр хуби ...й олонхиин дуугаар ба зарим ...удалнууд тушаа юрэ олонхиин ...гаар абтаха байнабшуу, тиин эдэ ...шаалта дурадхалнууд ехэхэн ...тай байха юм гэжэ хүн бүхэн ...оор ойлгоно бэзэ. Московско ...өөн дээрэ харааалагдаhан шэн..., Гадаадын Хэрэгүүдэй Мини...нүүдэй Советдэ эсэсэй шиидхэ...нүүдые баталан абахадаа: тэдэ ...шаалта дурадхалнуудые айхаб...ехэ удхатай байхань эли мэдэг... Конференци дээрэ юрын олон... дуугаар гү, али гурбанай хоёр ... тухай мэргэжэлтэ олонхиинь ...аар голосовалха ёhотой гээшэ ... гэhэн асуудалые зүбшэн хэл... байнабди. Тиимэ болохолоо... бидэнэр энэ тэрэ hайшаалта ...дхалнуудые баталан абахадаа, ... конференциин үмэнэhөө хэн ...э эрхэтэй байна гээшэб гэhэн ...далнуудые зүбшэн хэлсэнэ гэ...ди. Тиихэ зуураа, эдэ hайшаал...урадхалнуудай али тухай уд... байхыень бидэнэй hонирхохо ...мнай ойлгосотой бэзэ. Хэрбээ ...эр юрын олонхиин дуугаар гү, ... гурбанай хоёр хуби тухай мэр...тэ олонхиин дуугаар Конфе... дээрэ голосовалха ёhотой ... тухай асуудалые зүбшэн ...жэ байгаа юм hаа, арбые бу...ажа арба нэгэн голосоор ба... абаhан hайшаалта дурадхал ... долоое буруушаажа арбан ...н голосоор баталжа абаhан ...алта дурадхалда ороходоо ба...дхатай байхань ойлгогдоногүй ... аал.

...аа тээнь уласхоорондын прак...е абаад үзэе. Бидэнэр иимэ ...э абаад үзэжэ шадахабди. ...эмэл Нацануудай организаци...ай уставые hайса мэдэнэбди. ... процедураhаа бэшээрээ, бүхы ...хэбэринь гурбанай хоёр хуби ... олонхиин дуугаар баталагдан ...аг байна. Энэ хадаа гэнтэ ...hан шиидхэбэри бэшэ. Энэ ха... 51 нациин зүбшөөлтэйгөөр бата...ан абтаhан шиидхэбэ... мүн. Бидэндэ жэшээ ...жо тон дүтэ hанагдаха Франциска конференциин дүй...элые мэдэнэбди. Сан-Франци... конференци дээрэ юрын олон... дуугаар бэшэ, харин гурбанай ... хуби тухай олонхиин дуугаар ...хэбэринүүд баталагдан абтаhа...ь мэдээжэ. Мүн тэрэшэлэн дүр...державануудай проект тушаа ...аринуудые хаража үзэхэ ко...иинууд юрын олонхиин дуугаар ..., харин имагта гурбанай хоер ... тухай олонхиин дуугаар эдэ ...баринуудые баталан абажа ша... юм гэhэн шиидхэ... Сан-Францисска конфере...чи ...э гаргагдаhан байгаа. 51 нациин ...арhан Сан-Францисска конфе...иин жэшээ иимэ байна гээшэ. ...э хадань, hайн аша үрэнүүдые ...эн энэ голосованиин гурим жу...е бидэнэршье яахадаа барим...жа шадахагүй байнабибди?

...онференциин делегадуудай гур...нь хоёр хуби тухай олонхиин ...аар hайшаалта дурадхалнуудые ...лан абаха тухай Министрнүүдэй ...эй дурадхалhаа арсаха гэжэ ...дхаhан Голландиин заhабари ... абтаhан байна. Би энэ дурад...е буруушаажа үгэ хэлэhэн бай... Зүгөөр, манай комиссиин хү...эриин ябажа байхада, британс... делегациин зүгhөө шэнэ заhабари ...улагдаа. Теэд заhабари хадаа ...ән министрнүүдэй Советдэй ...лжа гаргаhан шиидхэбэриие шал...у болгохо байхыень харуулхын ...ла, үни удаан гэршэлэн хэлэ...ьшье хэрэггүй. Тиихэ зуураа, ...эдэй дурадхалые хүмэрүүлжэ ...ааха, үгы хэхэ зорилго табиhан ..., мүн лэ дүрбэн министрнүүдэй ...андиин дурадхалhаа британска ...бариин удхаараа илгарха юумы... ойлгохонь бэрхэтэй бэшэ. Бри...ска делегациин заhабариин юун ...ол байhыень хараад үзэгты. ...үрбан неделиин саада тээ бри...танска, американска, французска советскэ делегадуул дүрбэн министрнүүдэй Советдэ өөрынгөө hайшаалта дурадхалнуудые энэ конференци дээрэ гурбанай хоёр хуби тухай олонхиин дуугаар баталан абахые зүбшөөл үгэхэ шухала байна гэжэ тоолоhон байгаа. Теэд мүнөөдэр болоходо, британска түлөөлэгшэ хадаа гурбанай хоер хуби тухай олонхиин дуугаар болон мүн юрын олонхиин дуугааршье hайшаалта дурадхалнуудые баталан абаха гэжэ Конференцидэ дурадхаба. Тиин дүрбэн министрнүүдэй Советдэй шиидхэбэриие хүмэрүүлэн унагааха hанаатай байhан Нидерландска делегациин заhабариин ушар удхань эгээ иимэ байнабшуу.

Советскэ делегаци болбол британска делегациин заhабариие таарахагүй гэжэ тоолоно, юундэб гэхэдэ дүрбэн министрнүүдэй Совет дээрэ бидэнэй голосовалhан шиидхэбэриие үгы хэнэ гээшэ, бусад гурбан гүрэнэй делегадуудтал адли британска делегатшье тэрэнэй түлөө голосовалhан байгаа. Хэрбээ британска делегат энэ конференци дээрэ гурбанай хоёр хуби тухай олонхиин дуугаар голосовалхын түлөө дүрбэн министрнүүдэй Советдэ үгэ хэлэхэ аргатай байгаа юм hаа, мүнөө тус конференци дээрэ юрын олонхиин дуугаар голосовалха дурадхал оруулжа үгэ хэлэбэ, энэ хадаа тэрэнэй эрхэ ааб даа. Тэрэнэй бүрин эрхэтэй байhыень бидэнэр хизаарлажа гү, али шүүмжэлжэ шадахагүй байнабди. Гэбэшье бидэнэр хадаа, нэгэнииинь нүгөөдэдөө зүрюу байhа нэгэниинь нүгөөдэеэ үгы хэнэ, хоёрдохинь түрүүшынхитээ таарагүй гэжэ эндэ тэмдэглэжэ шадаха байнабди.

Господин Бирнс болбол процедурын асуудалнууд тушаа американска делегаци гээшэ дүрбэн министрнүүдэй Совет дээрэ хабаадалсаhан тэрэ голосованитай холбоогүй байна гээд мүнөөдэр хэлэбэ. Теэд процедурын асуудал тушаа энэ-тэрэ делегациин мүнөөдэр өөрынгөө түрүүшын голосованитай холбоогүй байгаа юм hаань, тэрэ үглөөдэр болоходо, процедурна асуудалнууд тушаа бэшэ байгаашье hаа, ямар нэгэн ондоо делегацида яахадаа үльгэр жэшээ болож шадахагүй юм. Эсэсэй эсэстэ мүнөөдэр нэгэ hаналтай байhан аад, үглөө болоходо баhа ондоо hаналтай болоод байжа болохобшуу. Энэ хадаа делегаци бүхэнэй эрхэ гээшэ.

Зүгөөр, бидэнэр нэгэнь нүгөөдэдөө зүрюу, нэгэнь нүгөөдэеэ үгы хэжэ байhан ушарые тойрон гаража шадахагүй байнабди. Дүрбэн министрнүүдэй Советдэ болон конференци дээрэхи позицинуудай хоорондоо зүрюу байhаниинь элитэ харагдана.

Ушар баримтанууд иимэ гээшэ.

Эб найрамдалай договорнуудай проектнүүд соо үгээ нэгэдээгүй асуудалнууд дан олон бии байна гэжэ мүнөөдэр зүбөөр хэлэгдэhэн байна. Эдэ асуудалнууд тушаа дүрбэн министрнүүдэй хэн бүхэниинь өөрынгөө hанал баримтална, энэ асуудалнууд тушаа тэдэнэй хэн бүхэниинь өөрынгөө hанаашаар голосовалха болоно. Министрнүүдэй Советдэ зүбшэн хэлсэгдээгүй аад, министрнүүдэй Советдэ хабаадалсаагүй энэ гү, тэрэ делегадай мүнөө эндэ табигдаhан шэнэ асуудал тухай хэлсэхэ болоо юм hаа, дүрбэн министрнүүдэй гарнуудай сүлөөтэй байхань эли бэзэ. Теэд, дүрбэн министрнүүдэй Советдэ үгээ нэгэдэжэ зүбшэhэн асуудалнууд тушаа тэрэ үгээ нэгэдэжэ гаргаhан дурадхалда хабаадагшад ямар нэгэн моральна харюусалгатай байха юм гэжэ hанаха байнаб, юуншье болоо hаа советскэ делегаци болбол энэ асуудалые иигэжэ харана гэбэл: хэрбээ советскэ делегат дүрбэн министрнүүдэй Советдэ бусад гурбан министрнүүдтэй үгээ нэгэдэжэ зүбшэhэн энэ тэрэ дурадхалай түлөө голосовалhан байгаа юм hаа, советскэ делегат гээшэ энэ Конференци дээрэшье тус дурадхалай түлөө өөрынгөө голосые үгэхэ байна. Юундэб гэхэдэ бидэнэр хэлэhэн үгэдөө хүрэдэг гээшэбди. Ондоо hанал хадаа, бусад ямаршье шанартай байжа болохо, тиибэ-яабашье hаань, тэрэниие хэлэhэн үгэдөө хүрэбэ гэжэ нэрлэжэ ябашье болохогүй.

Конференциин хүдэлмэри соогуур дүрбэн министрнүүдэй Советдые татабал зүйтэй байhан тухай энэ Конференци дээрэ канадска делегадай хэлэhэн дурадхалые дэмжэн дүнгэлсэнэб гэжэ мүнөөдэр господин Бирнс мэдүүлбэ. Энэ hайн лэ даа.

Дүрбэн министрнүүдэй Советдые зарлаха тухай бүри июлиин 30-да советскэ делегациин зүгhөө американска делегацида дурадхаhан юм гэжэ хэлэхэ ёhотой байнаб. Теэд, тэрэ дурадхал абтаагүй байшоо. Американска делегаци хадаа Амгалан тайбанай Конференциин эхилhэнэй hүүлээр дүрбэн министрнүүдэй Совет суглархa ёhогүй гэжэ тоолоно гэhэн харюу бидэндэ үгтөө бэлэй. Зүгөөр нэгэ ушар байдалые хараад гайхахада болоно гэбэл: энэ дурадхалые советскэ делегациин оруулхада зохихогүй гэжэ хэлэгдэhэн аад, мүн энэ дурадхалые канадска делегациин оруулхада господин Бирнстэ зохистой болоод байнабшуу. Мүнөө үедэ бидэнэй зүбшэн хэлсэжэ байhан асуудалай бодото ушар удхань юун байна гээшэб?

Бидэнэр имагта шухала удхатай асуудалые зүбшэн хэлсэжэ байнабди гэжэ хэлэhэн Урда-Африканска делегадай мэдүүлгые hануулха байнаб. Би энэ hанамжые зүбшөөнэб.

Эгээл иимэ дээрэhээ, уласхоорондын олониитын hанамжа болбол энэ асуудалые бидэнэй хайшан гээд зүбшэн хэлсэжэ байhаниие, тэрэниие хаража үзэлгэдэ бидэнэй хайшан гээд хандаhаниие, тус асуудал тушаа ямар дурадхалнуудые оруулжа байhыемнай болон энэ асуудалые зүбшэн хэлсэхэдээ ямар юумэ хүсэжэ байhыемнай hонирхон, тон анхаралтайгаар ажаглан хаража байhыень hанаха ёhотойбди.

Манай конференци дээрэ голосованиин гурим журам тухай асуудалые зүбшэн хэлсэжэ байhыемнай олониитээрээ хайшан гээд ойлгоноб? «Попюлер» гэжэ Французска социалистическэ газетын бэшэhэниие би hануулха байнаб, тэрэ хадаа иигэжэ бэшээ hэн: «Дүрбэн ехэшүүл хадаа процедурын асуудал тушаа миил олонхиин дуугаар ба гол асуудалнууд тушаа гурбанай хоер хуби болохо олонхиин дуугаар шиидхэбэринүүдые баталан абаха hэмди гэжэ дурадхаад байна. Энэ hүүлшын услови гээшэ англо-саксонуудые тон таарахагүй байдалда оруулха байнабшуу. Ушарынь хадаа, тэдэнэр өөhэдынгөө гүрэнүүдклиентнүүдтэй хамта 12 гү, али 13 голостой болохо байна. Хэрбээ хамаг бүхы шиидхэбэринүүд миил олонхиин дуугаар абтажа байха ёhотой болоо юм hаань, Советскэ Союзда хододоо шахуу урагшагүйдэлгэ боложо байхань лабтай».

Конференци дээрэ голосовалхадаа юрын олонхиин дуугаар гү, али гурбанай хоер хуби тухай олонхиин дуугаар шиидхэхэ заршамые абахамнай гү гэhэн асуудалые хаража байхадаа мүнөө бидэнэй хэлсэжэ байhан юумэ олониитын hанамжада нэбтэрэн ороно. Мүнөөхи газетэ конференци дээрэхи голосуудые тон тодоор тоолобо гэжэ гэршэлэн хэлэхэгүй байнаб, тиибэшье hаа, иигэжэ бэшээшын зарим хубинь үнэн байhаниешье далдалхагүй байнаб. Хэрбээ французска хэблэлые мүн тэрэшэлэн американска, английска гү, али советскэ хэблэл гү, али бусад оронуудай хэблэл газетэнүүдые уншаад үзэхэ юм болоо hаа, «Попюлер» газетэдэ бэшэhэндэл адли тиимэ юумые яhала ехээр олохо байhантнай дэмы бэшэ.

«Попюлер» газетэдэ бэшэhэндэл адли, англо-саксонско блокто энэ конференци дээрэ найдамтай 12—13 голос бии байгаа юм hаань, 11 голостой юрын олонхиин дуугаар шиидхэхэ заршамые абабал конференци дээрэ байлсаhан эдэ бүлэг делегадуудта угаа таатай байха болонобшуу. Тиихэ болоо юм hаань энэ бүлэг хадаа, өөрынгөө hанамжын зүб байhаниие хэн нэгэндэ ойлгуулха гэжэ оролдонгүй байхаданшье болохо. Тэдэнэй нэгэ бага гульдаад байбалынь адагын 12 голос абтажа, өөрынгөө хэрэгые бүтээхэ болонобшуу. Тиимэ болохолоороо, конференци дээрэ байhан делегадуудай хахадтань шахуу огто таарахагүй байгаашье hаань, ямаршье дурадхалые баталан абаха ябадал конференци дээрэхи тэрэ бүлэг делегадуудта хангагданхай байнал. Хэрбээ, арбан гурба бэшэ харин бүри арбан хоершье голостой байха юм болоо hаа, юрын олонхиин дуугаар голосовалхын тулада, оройдоо 11 голос хэрэгтэй байхадань, энэ тэрэ дурадхалнай үнэхөөрөө үндэhэтэй юм гэжэ байжа өөрынгөө дурадхалай үнэнтэ зүб байhыень юунэй түлөө тодорхойлжо, юунэй түлөө хүнүүдтэ ойлгуулха гэжэ оролдохо юм.

Зүгөөр, конференциин hайшаалта дурадхалнууд юрын олонхиин дуугаар бэшэ, харин гурбанай хоер хуби тухай олонхиин дуугаар дүрбэн министрнүүдэй Советдэй дурадхаад байхадань, орео бэрхэ юумэ ушараад байнабшуу. Энэ тэрэ hайшаалта дурадхалнуудай баталагдан абтахаар гурбанай хоер хуби болгохын тулада 14 голос хэрэгтэй болохо юм. Хэрбээ оройдоо 12—13 голостой байжа, 1 гү, али 2 голосой дутаад байгаа юм hаань, 14 голосые яагаад оложо хангаха гээшэб? Эгээ энэ нэгэ голос гү, али хоершье байжа болохо, тэрээнэй түлөө дүрбэн Министрнүүдэй Советдэй hайшаан дурадхаhан гурбанай хоер хуби тухай олонхиин дуугаар шиидхэхэ гэhэниие буруушаажа эды зэргын арсалдаан боложо байхыень харанабди.

Урда-африканска делегат бидэнэй зүбшэн хэлсэжэ байhан асуудалые имагта шухала удхатай асуудал гээшэ гэжэ нэрлэбэ. Теэд «Попюлер» газетын англо-саксонско блок гэжэ нэрлэhэн тэрэ бүлэгтэ дутаад байhан нэгэн голос тухай хэрэг боложо байна гэжэ олониитын hанамжада ойлгогдоно, тэрэ бүлэг хадаа 12—13 голостой юм гэхэ hанаатай, тиихэдэнь гурбанай хоер хуби тухай голос болохын тулада 1 голос дутана гэлсэнэ. Гурбанай хоер хуби болохын тулада нэгэ голосой дутаад байхадань, тэрэниие гурбанай хоер хуби гээшэ гэжэ яагаад зүбшөөрэжэ болохоб? Хэрбээ групповой политикые дахаха юм болоо hаа, манай шиидхэбэринүүдэй шадаал hаа нэгэн hаналтайгаар абтаhай гэжэ оролдохогүй юм болоо hаа, ушар байдалнай иимэ байна гээшэ. «Голосуудаар наада хэлгэн» гэдэг энээндэ хүргэнэ. «Попюлер» газетэдэ сэхэрүүнь бэшэгдэhэн тэрэ ушар байдалые олониитын hанамжа иимээр ойлгоно хэбэртэй, теэд гансашье «Попюлер» газетэ тиигэжэ бэшэнэ бэшэ. Демократическа олониитын hанамжые элирхэйлэн хэлэдэг хүнүүдэй олонхинь хадаа хэрбээ бидэнэй энэ харгыгаар ябаха болоо юм hаа, тэрэниие ойлгохогүй ба юрэ таарахагүй байхал.

Демократическа юртэмсэдэ огто таарахагүй «голосуудаар наада хэхын» орондо, ушар баримтануудые хараад үзэе. Италиин, Румыниин, Венгриин, Болгариин ба Финляндиин добтолгоhоо үлэмжэ ехээр хохидолдо ороhон оронууд, дурсагдаhан гүрэнүүдэй дайсан сэрэгүүдэй добтолгодо ороhон оронууд хамта юhэн гүрэн байгаа юм. Тэдэниие би нэрлэхэмни: эндэ байлсаhан гурбан советскэ гүрэн, саашаа болоходо—Франци, Чехословаки, Польша, Югослави, Греци, Эфиопи болоно. Эдэ юhэн гүрэнэй газарта тэдэ гүрэнүүдэй али нэгэнэйнь сэрэгүүд добтолhон байгаа, тэдэндэ зорюулжа мүнөө эндэ бидэнэр эб найрамдалай договорнуудые зохёожо байнабди.

Хэрбээ эндэ али нэгэ hайшаалта дурадхалнуудай юрын олонхиин дуугаар абтаха болоо юм hаань, юун болохо байhыень таанар ойлгоно бэзэг. Эдэ юhэн гүрэн хамагhаа ехээр хохидоhон байгаа. Тэдэнэр айхабтар ехэ юумые бэе дээрээ үзэжэ гараhан байгаашье hаа, тэдэнэр энэ Конференци дээрэ өөhэдынгөө голосуудые илангаяа анхаралтайгаар шагнуулха эрхэтэй байгаашье hаа, голосовани болоходо үсөөн талада үлэжэ болохонь гээшэ. Хэрбээ юрын олонхиин дуугаар шиидхэхэ юм болоо hаа, тэдэниие миил илгаха ушартай болоно. Хэрбээ эдэ юhэн гүрэнhөө арсажа 12 гүрэнэй голосовалха болоо юм hаань, энэ эб найрамдалай договорнуудые үлэмжэ ехээр hонирхожо байhан эдэ бүхы гүрэнүүд үсөөн талада үлэhэн байгаашье hаань, hайшаалта дурадхалнуудынь абтахал байнабшуу. Бүхы дэлхэйн олониитын хараhаар байтар, тиимэ hайшаалта дурадхалнууд абтаад байбал юундээ туhатай гээшэб. Теэд хэрбээ гурбанай хоер хуби тухай олонхиин дуугаар голосовалха болоо hаа, иимэ юумэ болохогүй байна. Юрын олонхиин дуугаар голосовалха тухай дурадхалые абаадшье байгаа юм hаа, эндэ «голосуудаар наадалгаң» гээшэ боложо, тэрэнь Конференциин этигэл хүндые үргэхэгүй байхаhаа гадна, угаа муу политическэ үрэ харуулжа болохо байhыень зүбшөөхэ ёhотойбди. Эгээ иимэ дээрэhээ, бидэнэй зүбшэн хэлсэжэ байhан асуудал гээшэ имагта шухала удхатай юм гэжэ эндэ хэлэжэ байна, тиихэ зуура нэгэ арга хэжэ голосовалаад лэ эндэ миин орхихо бэшэ, харин тэрэнэй политическэ удхатай хойшолонгуудыень харалсаха хэрэгтэй юм гэжэ анхаралдаа абаха зэргэтэй.

Амгалан тайбанай конференци гээшэ ондоо ямаршье юумэдэ бэшэ харин эб найрамдалай аша туhада зорюулагдаха, ёhотой. Мүнөө үедэ союзнигуудай хоорондохи нэгэдэлые бүхэжүүлжэ болохо арга дээрэhээ үндэhэлhэн эб найрамдалай ашаг туhа гээшэ, ядахын сагта, дайн сэрэг соогуур союзнигууд байhан аад, энхэ амгалан сагта нэгэн демократическа лагерьта байха гэжэ үнэн сэхэ hаналтай байгаа юм hаань шухала асуудалнууд тушаа, илангаяа Конференци дээрэхи голосованиин заршам тухай энэ-тэрэ шиидхэбэринүүд эгээ энэ эб найрамдалай аша туhа дээрэhээ үндэhэлхэ ябадалые туйлаха ёhотой байнабди.

Бидэнэй хоорондо hаналаа тарахагүй ушар гаража байhыень нюуhанай хэрэггүй. Эб найрамдалай договорнууд соо үгээ нэгэдэжэ зүбшөөгөөдүй асуудалнууд аяар 26 үлөөд байна гээд американска делегат зүб хэлэбэ. Зүбшөөгдөөдүй асуудалнуудаа хэлсэхын тулада бидэнэр бага бэшэ хүдэлмэри хэхэ ёhотой болонобди. Баhа хаража үзэхэ шэнэ асуудалнуудшье үсөөн бэшэ бии байха, теэд юун боложо байhыень хараад үзэгты. Дүрбэн Министрнүүдэй Совет дээрэ зүбшөөгдэhэн тэдэ шиидхэбэринүүдшье, жэшээнь процедура тухай асуудал тушаа шиидхэбэринүүдые дүрбэн министрнүүдэй Советдэй зарим членүүд хүмэрүүлэн унагаажа байна. Бидэнэй хэлсэжэ зүбшөөгөөд, угаа ехэ хэлсэлгэ болоhоной hүүлээр үгээ нэгэдэhэн тэдэ асуудалнуудшье сэбэр сэхэ байнагүй, мүн эдэ шиидхэбэринүүдшье хүл дээрээ бүхөөр тогтоногүй.

Конференци дээрэ hайшаалта дурадхалнуудай юрын олонхиин дуугаар бэшэ, харин гурбанай хоер хуби тухай олонхиин дуугаар абтаха юм болоо hаань, Конференци дээрэ арсалдаан гарахагүй ба дүрбэн министрнүүдэй Советдэ зүрюу юумэ бага байха бэзэ гэжэ делегадуудай зарьмандань hанагдадаг байна.

Теэд энээнhээ гансахан тобшолол хэжэ болохо юм—тиибэл дүрбэн министрнүүдэй хоорондо зай забhар бэдэржэ, тэрээн хүдар хабшуулдажа ороод, энэ забhарые үргэдхэхэ гэжэ оролдохо болоно. «Голосуудаар наада хэлгэн» гээшэ иимэ юумэдэ хүргэнэ. Бидэнэр тиихэ hанаатай байна гүбди? Бидэнэй хэн бүхэн тиихэ hаналгүй, харин тэрэниие хэрэгтэй дээрэ тоолохогүй бэзэ гэжэ найдагдаха байна.

Хүндэ хүшэр дай хэhэнэйнгээ hүүлээр амгалан тайбан байдалай хэрэгтэ хооhон үгөөр бэшэ, харин өөрынгөө ажал хүдэлмэреэр туhалха ушар гараад байхадань, бидэнэр энэ хэрэгтэ шадаал hаа үгээ нэгэдэнги байха ёhотойбди гэжэ hанаха хэрэгтэй. Арадуудай үмэнэhөө хөөрэлдэжэ байhан хадаа, арадуудые тоохо hанаатай байгаа юм хадаа, эб найрамдалай аша туhые бодонгүй «голосуудаар наада хэхэ» тухай бэшэ, харин эб найрамдалай бодото аша туhа hанаха уялгатайбди.

Мүнөө үедэ шэнэ дайн болохонь гэдэг спекулянтнууд бии гээшэ. Дэлхэйн гурбадахи дайн сэрэгые бэлэдхэхэ зорилготойбди гэжэ соносходог авантюристнүүд бии. Тиимэл даа, иимэ өөдэгүй ахир хүнүүд бии гээшэ. Тэдэнэр өөhэдынгөө нациин зэрэмдэгүүд гээшэ. Юрэ хэлэхэдэ, тэдэнэй дэлхэйн гурбадахи дайн болохонь гэдэг шашалга ба тэдэнэй авантюристическэ хүсэлэн хадаа эб найрамдалда дуратай бүхы арадуудай хүсэлэндэ зүрюу харша байхаhаа гадна, тэдэнэр өөрынгөө арад зонhоо таhарhан хүнүүд мүн. Эгээ иимэ ушарhаа Амгалан тайбанай Конференциин хүдэлмэриие хайшан гээд hайнаар эмхидхэхэ тухай хэлсэжэ байхадаа, бидэнэр түбхын түрүүндэ эб найрамдалай аша туhа тухай, мүн манай гаргаhан бүхы шиидхэбэринүүд болон манай хүдэлмэриин бүхы гурим журам гээшэ эб найрамдалай ба бидэнэй хоорондохи нэгэдэлые бүхэжүүлхэ хэрэгтэ туhалха тухай оролдохо ёhотой байнабди. Дэлхэйн шэнэ дайн болохонь гэдэг эдэ бүхы спекулянтнуудые өөhэдынь байха газарта гэхэ гү, али эшхэбтэр муухай баганада абаашажа байлгаад, бүхы дэлхэйн хараhаар байтар тэдэниие гансаардуулан хүсэд илгаха хэрэгтэй.

Эдэ арюун hайхан зорилгонуудые урдаа табяад байхадаа, демократическа гүрэнүүдэй дунда нэгэн hаналтай байлгые бэхижүүлhэнэй үндэhэ hуури дээрэ үни удаан саг соо бата бэхи эб найрамдалые байлгаха тухай оролдожо байхадаа, советскэ делегаци болбол эдэ зорилгонуудта, манай Конференци дээрэ нэгэн hаналтай байлгые бүхэжүүлхэ зорилгонуудта таарамжатайгаар, Конференци дээрэ голосовалха гурим тогтоохо шухала байна гэжэ шиидхэбэ. Тиихэ зуура, «голосуудаар наада хэлгэн» гээшэ эб найрамдалай аша туhаар наада хэлгэдэ хүргэжэ болохо байhыень hанаха хэрэгтэй, тиимэ юумые бидэнэр гаргаха ёhогүйбди.

Советскэ делегаци болбол эндэ хэлэгдэhэн ажаглалтануудые анхаралтайгаар шагнаhан ба тэдэ хэлэгдэhэн hанал бодолнуудые тоохо шухала байна гэжэ бодоно.

Ушар иимэhээ, советскэ делегаци болбол Министрнүүдэй Советдээр баталагдан абтаhан тогтоолдо нэмэлтэ оруулха хэрэгтэй гэжэ дурадхана. Тэрэ нэмэлтэнь иимэ байха юм гэбэл:

«Хэрбээ дурадхагдаhан hайшаалта дурадхалай түлөө голосовалhан гүрэнүүдэй гурбанайнь хоер хуби тухай голос абаагүй байгаа юм hаань, тэрэниие Министрнүүдэй Советдэ дамжуулан үгэжэ болохо, тэндэ тус дурадхал харагдажа үзэгдэхэ байна».

Энэнь ямар удхатайб гэхэдэ: Конференциин үмэнэhөө гаргагдаха hайшаалта дурадхалнууд гурбанай хоер хуби тухай олонхиин дуугаар абтаха ёhотой, тиихэдэ гурбанай хоер хубиhаа үсөөн голос суглуулжа абаhан тэдэ hанамжанууд зохихо гүрэнүүдэй hанамжань боложо мүн лэ Дүрбэн Министрнүүдэй советдэ хэлсэгдэхэ ёhотой.

Энэ дурадхал hайшаагдажа, бидэниие нэгэдүүлжэ шадаhай гэжэ угаа ехээр хүсэхэ байнабди. Энэ хадаа манай конференциин аша туhада тааpaха ба эб найрамдалые бүхэжүүлхэ аша туhадашье тааpaха байнабшуу».

Удаа тээнь үгэ хэлэhэн французска делегациин түлөөлэгшэ Кув де Мюрвилль гэгшэ голландска делегациин дурадхаhан заhабариие буруушаажа үгэ хэлэбэ. Кув де Мюрвилль болбол эб найрамдалай договорнуудай эсэсэй текстые зохеон гаргахадаа, Конференциин hайшаалта дурадхалнуудые хаража үзэхэ ёhотой байhан Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Советдэй хараhаар байтар гурбанай хоер хуби тухай мэргэжэлтэ олонхиин дуун гээшэ угаа ехэ удхатай байха юм гэжэ французска делегаци тоолоно гээд мэдүүлбэ. Зүгөөр, Конференцидэ хабаадагшадай олонхиинь hайшаажан бүхы дурадхалнуудые Министрнүүдэй Совет хаража үзэхэ ёhотой байhан хадань, Кув де Мюрвилль болбол өөрынгөө заhабариие дурадхаба, тэрэнь, өөрынь hанамжаар хадаа, советскэ делегациин дурадхаhан нэмэлтэдэ ба мүн британска делегациин дурадхалда дүтэрхы байха юмха.

Зүбшэн хэлсэлгын түлэг дундуур комиссиин түрүүлэгшэ Спаак болбол Конференци дээрэ үгэ хэлээд байhан делегацинуудай түлөөлэгшэдэй дахяад үгэ хэлэхэ болоо hаань, арбан минутаар хизаарлаха гэhэн дурадхалые гэнтэ оруулба, тиихэдээ гансал Великобританиин түлөөлэгшэдэ сай хэмжээгүй байха юм гэбэ. Туйлай шухала асуудалые зүбшэн хэлсэхэ ябадалые соморхоноор дүүргэхэ ба комиссиин зарим членүүдэй дуугарха амыень адхаха гэhэн энэ hэдэлгэ дуулаад байхадаа, хүнүүд зүбөөр арсаhан байна. Советскэ делегациин түлөөлэгшэ Вышинский мүнөө зүбшэн хэлсэжэ байhан асуудалай айхабтар шухала удхатай байhыень заагаад, голосованиин гурим тухай асуудалые тон hайнаар ба али бүхы талаарынь хаража үзэхэ арга олгохын тулада, зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсагшадай хэлэхэ сагыень хизаарлахагүй hэмди гэжэ дурадхаба. Спаак өөрынгөө дурадхалые бусаажа абаха баатай болоо».

* * *

ПАРИЖ, августын 6. (ТАСС-эй тусхай корреспондент). Процедурын асуудалнууд тушаа комиссиин үсэгэлдэрэй ба мүнөөдэрэй заседанинууд дээрэ голосовани тухай асуудалаар үгэ хэлэлгэ үргэлжэлбэ. Великобританиин делегат Макнэйл гэгшэ юрын олонхеор голосовалха ябадалые нюусаар хараадаа абаhан британска заhабариие хамгаалба. Макнэйл гэгшэ англо-саксонско блогой бии байhаниие арсахын hэдэлгэ гаргаба. Индиин нэрэhээ үгэ хэлэhэн «Лондондохи үндэр тушаалта комиссар» сэр Рунганадан гэгшэ тэрэниие дэмжэбэ. Индиин хэрэгүүдэй талаар Англида үзүүлhэн тусгаар габьяата ябуулгануудай түлөө тэрээндэ сэр гэhэн нэрэзэргэ олгогдоо hэн гэлсэдэг. Индийскэ делегаци болбол тус конференци дээрэ Англиин позициhаа дулдыдангүй, өөрынгөө хубиин позицитай байна гэжэ баталха зорилгые Рунганадан бэедээ даажа абаба. Тэрэ хадаа юрын олонхеор голосовалха тухай голландска заhабариие дэмжэхэ зуураа хэрбээ тэрэнэй арсагдаад байгаа hаань английска заhабариин түлөө голосовалхаб гэжэ тэрэ дары мэдүүлбэ.

Мүнөө үглөөнэй заседани дээрэ украинска делегат Война гэгшэ ехэ ба бага гүрэнүүдэй хоорондохи арсалдаанууд тухай комиссида дуулдаhан дуунууд тухай хэлэхэ зуураа дайн сэрэгэй үедэ хамтын дайсанда эсэргүүсэн тэмсэжэ байхадаа энээнэй тухай хэншье дуугардаггүй байгаа бэлэй гэжэ hануулба. Гансахан лэ символическаар дайниие соносходог гү, али тэрээндэ багахан хабаадалгаар илалтые туйлаха аргагүй байhан ушар бүгэдэдэ элитэ. Мүнөө юрын олонхеор, жэшээлхэдэ нэгэ дуу үлүүгээр эб найрамдалта байдалые, үнэн зүбтэй, үни удаан ба таарамжатай эб найрамдалта байдалые хангажа болохогүй байна. Илалта туйлахын тулада ехэшье багашье, бүхы оронуудай, нииитын хүсэлэн хэрэгтэй байгаа hэн. Эб найрамдалта байдалые туйлахын тулада бүхы оронуудай, бага ехэгүй, нииитын хү-

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта)

Парижска амгалан тайбанай конференци дээрэ

(Үргэлжэлэл. Эхиинь 3-дахи нюурта)

сэлэл баһа лэ хэрэгтэй болоно. Тиимэһээ ямар дурадхалай түлөө дуунууд улам олоор үгтэнэб, тиихэ бүри энэ дурадхал улам шамбай болохо байна. Британска комбинированна дурадхаа тушаа хэлэхэ болоо һаа, украинска делегацин һанамжаар, энэ болбол конференцин хүдэлмэрие улам бэрхэшээлтэй болгоно, нэгэн һанаата байдалда башэ, харин конференцидэ суглараһан гүрэнүүдые бэе бэеһээнь холдохохо ябадалда туһална. Британска дурадхал болбол удхынгаа талаар мүнөөхи голландска дурадхалтай эдлишуу аад лэ, харин нэгэ хэды далдалгадаһан байна. Тиимэ дээрэһээ манай хэрэгэй амжалтатай байхынь түлөө энэ дурадхалые голландска дурадхал мэтээр арсажа зайсуулха хэрэгтэй.

Дурадхалнуудай олонхинь конференцеэр нэгэн дуугаар абтаһан байхыень украинска делегаци хүсэнэ. Энэ хадаа идеальна болохо байгаа, тэгэд хэрбээ иимэ идеалые туйлажа болохогүй юм һаань, гурбанай хоер хубиие олонхи гэжэ тоолохо гэшээ миин юрын олонхидо орходоо идеальнада дүтэрхүү болоно. Тиимэһээ украинска делегаци Советскэ Союзай делегацие толгойлогшоор дурадхаһан нэмэлтэтэйгээр Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведэй шиидхэбэриин түлөө голосовалха байна.

Польско делегат Веневич гэгшэ дуунуудай гурбанай хоер хубяар шиидхэбэрие батлан абаха ябадалые хамгаалһан үндэһэтэй баримта шалтагаануудые өөрынгөө үгэ соо харуулба. Иимэ прецедент гансахан лэ Сан-Францискын конференци дээрэ тогтоогдоһон байгаа бэшэ гэжэ тэрэ зааба. Гурбанай хоёр хуби болбол үшөө лиги нациин байха үедэ зарим дурадхалнуудые батлан абахада зарим дамжалга хэрэглэгдэдэг бэлэй. Статуудай статьяе хубилгахын тулада гурбанай хоер хуби шухала хэрэгтэй гэжэ Римдэ болоһон пан-американска конференциин шиидхэбэринүүд соо заагдаһан байгаа. Дурадхалнуудые дуунуудай гурбанай хоер хубяар абаха тухай гурим ажлалай уласхоорондын бюрогой уставаар хараалагдаһан байгаа. Энээнэй урда тээ байгаа прецедентнүүдые арсаа һаа, уласхоорондын эрхэ тухай хэлсэжэ шадахагүй байнабди гэжэ һананаб гэжэ польско делегат хэлэбэ. Польско делегат британска дурадхалые зүбшөөрэжэ шадахагүй байна. Юуб гэхэдэ, конференци дээрэ голосовани хэхэдэ тусхай бухгалтери хэрэгтэй болохо байна. Энэ асуудал тиимэ орео бэрхэшээлтэй байнабшуу. Энэ хадаа Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведтэ туһалхагүй, харин һаад хэхэнь дүтэ болоно. Польско делегаци болбол советскэ делегациин оруулһан нэмэлтатэйгээр Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведэй дурадхалые зүбшөөрэнэ.

Дайнай үедэ бидэнэр бултадаа дайшалхы нүхэдүүд боложо байгаа һэмди. Мүнөө манай барисаае һандаргаха ябуулгануд гарадаг. Тэд зүүн Европодо бии болоһон бэе бэедээ үнэншэхэгүй байдал соо хүдэлмэриилжэ боохогүй гэжэ өөрынгөө үгые дүүргэжэ, польско делегат конференцидэ амжаата ханхэлсахын тулада бэе бэедээ найдалсажа хүдэлмэрилхые уряалба.

Тэрэнэй һүүлээр Бирнс (США) үгэ хэлэбэ.

Тэрэнэй һүүлээр югославска делегацин түрүүлэгшэ Пьяде үгэ хэлэхэдээ, демократиин түлөө үгэ дээрээ оролдогшо аад лэ, болото хэрэг дээрээ зарим бүлэгүүдэй хубиин ашаг туһые сахихые оролдогшо дуунуудай гурбанай хоер хубиие олонхи гэжэ тоолохо ябадалые буруушаагшадай нюур сахиһан билдагуша ябуулгануудые элирүүлэн харуулба.

Индиин түлөөлэгшын үгэ хэлэһэнэй һүүлээр, 11 дуу олонхеор Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведэй дурадхалые зайлуулан хаяха арга-боломжо олдоо гэжэ тоолоод баяртай һуугшадые эндэ хараабди. Демократиин түлөө тэмсэл бэшэ, 11 дуунуудай диктатурын түлөө тэмсэл энээн дээрэһээ харагдана. 14 дуугаар олонхиие туйлахын орондо 11 дуугаар туйлаха хямда болоно гэжэ эндэ тэмдэглэхэ һэн. Габэшье, бододо демократиин түлөө тэмсэгшэд хадаа дуунуудай гурбанай хоер хубяар олонхиие туйлахые хүсэнэ. Юуб гэхэдэ, тэдэнэртэ принципүүд зарим бүлэгүүдэй хубиин ашаг туһада орходоо үнэтэй байна. Жэшээлхэдэ, югославска делегаци тэрэнэй һанамжые хамгаалха 14 дуунуудые суглуулахада 11-ые суглуулхан орходоо бэрхэшээлтэй гэжэ хүсэд мэдэнэ. Тиибэ ябабашье, югославска делегаци дуунуудай гурбанай хоер хубяар шиидхэбэринүүдые батлахые зүбшөөрнэ гэжэ Пьяде хэлэбэ.

Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведэй дурадхалые буруушаан доботолоо бобол конференцидэ хабаадагшадай зариманиинь өөрынгөө хүсэл зорилгые гансахашье илагдаһан оронуудта бэшэ, харин тэрэшэлэн илаһан оронуудта баадхаха гэһэн эрмэлзэлгээр бии болгоо гэжэ Югославиин түлөөлэгшэ тэмдэглэбэ. Эб найрамдалта байдал дуунуудаар наада хэхые эринэ бэшэ, харин нэгэн һанал туйлахые эринэ. Тиимэ дээрэһээ Югославиин делегаци Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведэй дурадхалые ба Молотовой дурадхаһан заһабарие дэмжэнэ. Тус заһабарие энээнтэй адлирхуу францускa делегациин заһабаритай дүтэлүүлхэдэ болохо бэзэ гэжэ найдаба.

Тэрэнэй һүүлээр советскэ делегацие толгойлогшо Молотовто үгэ үгтэбэ. Тэрэнэй үгые комиссиин заседани дээрэ байгшад угаа ехэ анхаралтайгаар шагнаба.

Члендэ хабаадалгын тушаа аюулгүйн Соведэй комиссиин заседани

НЬЮ—ЙОРК, августын 6. (ТАСС). Аюулгүйн Соведэй члендэ хабаадалсалгын асуудалнууд тушаа комисси Нэгэдэмэл нацануудай организациин генеральна секретариин уялгые дүүргэгшэ Соболевто августын 5-да барюулагдаһан греческэ меморандумые августын 6-да хаалтатай заседани дээрээ зүблэн хэлсэбэ гэжэ Нэгэдэмэл нацинуудай организациин секретариат мэдээсэбэ. Тэрэнэй һүүлээр тус комисси хадаа энэ документые анхаралтайгаар шэнжэлжэ үзэхыень комиссиин членүүдтэ саг нэмэжэ үгэхын тулада меморандумые хаража үзэлгые хойшолуулхаар шиидэбэ.

Тэрэнэй һүүлээр комисси болбол Нэгэдэмэл нацануудай организацида член болгожо абаха тухай Монгол Арадай Республикын мэдүүлгые шэнжэлэн үзэжэ эхилбэ.

Монгол Арадай Республикын член болохо тухай асуудалые хаража үзэлгые эгээл багань жэлэй болзороор хойшолуулхые Хитадай делегат мэдүүлбэ. Хитадай правительство болбол Монгол Арадай Республикын мэдүүлгые шэнжэлэн үзэлгые хойшолуулхаар гуйха зуураа Монгол Арадай Республикые абахые арсанагүй гэжэ Хитадай түлөөлэгшэ тэмдэглэбэ.

СССР-эй түлөөлэгшэ Монгол Арадай Республикын мэдүүлгые дэмжэбэ. Монгол Арадай Республика болбол оройдоо 25 жэл соо оршожо байгаа бэеэ даанги демократическэ залуухан орон мүн болоно гэжэ советскэ түлөөлэгшэ хэлэбэ. Тиигэбэшье, энэ республика фашистска агрессорнуулта, тусгаарлабал Японидо эсэргүү Нэгэдэмэл нацануудай ниитын тэмэсэлдэ ехэхэн хубиие оруулһан байна. Япониин Пирл-Харборто добтолго хэхэһээ урда тээхи олон жэлнүүдэй турша соо Монгол арад японско агресси дээрэһээ ехэхэн хохидол үзэдэг байгаа. Монгол Арадай Республика болбол 1931 онһоо эхилэн Улаан Армитай нэгэн хамта японско агрессидэ эсэргүү тэмэсэлдэ эдибхитэйгээр хабаадалсажа, СССР ба Хитадта эсэргүү японско агрессиин дэлгэрхэ ябадалда ехэхэн һаад хэжэ шадаа бэлэй. Монгол тэрэшэлэн дэлхэйн 2-дохи дайнда эдибхитэйгээр хабаадалсаба. 1941 оной июниин 22-то Монголой правительство осиин гүрэнүүдтэ эсэргүү тэмэсэлдэ демократическэ оронуудай тала барижа жагсахые шиидэһэн байна. Монгол хадаа энэ шиидэлгэеэ хүсэлдүүлжэ, хүдөө ажахын продуктнууд, моринууд гэхэ мэтые эльгээжэ, Улаан Армида материальна туһаламжа үзүүлдэг һэн. 1945 оной августын 10-да Монгол хадаа Японидо дайн соносхожо, 80 мянган тоото сэрэгүүдтэй армиие байлдаанай поли дээрэ эльгээжэ, Нэгэдэмэл нацануудай талада дайн сэрэгтэ дахин лэ эдибхитэйгээр хабаадалсаһан байнабшуу. Гансахан Монголой армиин материальна (зөөриин) хохидол 50 миллион доллараар сэгнэгдэнэ. Монгол арми өөрынгөө 2 мянган офицернүүд ба солдадуудые гээгээ бэлэй.

Хитадай правителствоһаа байлсаһан ажаглагша хадаа бэеэ даанги байдалай тухай асуудалаар Монголдо хэгдэһэн плебисцидэй эмхитэй ба демократическэ шанарые хүсэд хангалтатайгаар тэмдэглээ һэн гэжэ СССР-эй түлөөлэгшэ саашань мэдүүлбэ. 1946 оной январиин 12-то Хитадай республика Монгол Арадай Республикын бэеэ дааһан байдалые мэдэрээд, 1946 оной февралиин 12-то эдэ хоер оронуудай хоорондо хани барисаанай договор баталагдаһан юм. Монгол Арадай Республикые Нэгэдэмэл нацануудай организацида абаха гээшэ Нэгэдэмэл нацануудай уялгань мүн болоно. США-гэй түлөөлэгшэ Монгол Арадай Республикые дэлхэйн бусад оронуудта мэдэхэгүй гэжэ хэлээд, Монгол Арадай республика тухай шэнэ информаци абаха шухала гэжэ тэмдэглэхэ зуураа шэнэ информациие абаагүй сагта США-гэй делегаци ямар нэгэн талые барихые һаналаа үгэнэгүй гэжэ мэдүүлбэ.

Египет, Австрали ба Англиин түлөөлэгшэд США-гэй түлөөлэгшые зүбшөөрбэ.

Комиссиие шухала информацаар хангажа шадаха Монголой правительствын аккредитованно түлөөлэгшые Нью-Йоркдо томилхын талаар секретариадай телеграфна гуйлтада харюу абтатар Монголой мэдүүлгые саашадань хаража үзэлгые хойшолуулха гэжэ комисси мэдүүлбэ.

Югославиин ба Голландиин хоорондо эд товар андалхада ба түлбэринүүдые ябуулхэ тухай хэлсээн баталагдаба

БЕЛГРАД, августын 7. (ТАСС). Югославиин Федеративна Арадай Республикын ба Голландиин хоорондо эд товар андалдаха ба түлбэринүүдые ябуулха тухай хэлсээн баталагдаба. Шэрэ, искусственнэ торгоһоо хэгдэһэн нэхэгдэмэл зүйлнүүд, химикали, электрическэ аппарадууд, машинанууд, зэримнууд хүсэд бэшэ фабрикадууд гэхэ мэтэ Голландиһаа Югославида абаашахаар ба Югославиһаа Голландида модо, руда, хмель, архи ба бусад продукци абаашахаар хэлсээн хараалба.

Японско сэрэгэй гол ехэ гэмтэ ябадал хэгшэдые сүүдлэхэ сүүд

ТОКИО, августын 7. (ТАСС). Гэршэлхэ баримта болгогдожо гэмнэгшэдээр табигдаһан японско фильм японско сэрэгэй гол ехэ гэмтэ ябадал хэгшэдэй хэрэгые шүүжэ үзэжэ байгаа трибуналай заседани дээрэ августын 5-да харагдаһан байна. Энэ фильм «Япони онсо сагта» гэжэ нэрлэгдэһэн юм. Тэрэ хадаа 1933 ондо гаргагдаһан ба тэрэ үедэ сэрэгэй Министр байһан генерал Араки гэгшын арад зондо хандаһан хандалга дээрэһээ тааруулан зохеогдоһон байна. Сэрэгэй Министерство энэ фильмые һайшаажа, арадые хүмүүжүүлхэ хэрэгсэлнүүдэй нэгэн гэжэ дурадхаһан бэлэй. Гэмнэгшэд болбол арад зоной дунда ябуулагдаһан пропаганда ба үзэл сурталай хүмүүжүүлгэ тухай документнүүдые табижа байха үедэ—процессын эхилжэ байха үедэ энэ фильмые харуулха һанамжатай байгаа. Тэнд техническэ талаараа аргагүй байһан тулада энэ фильм харуулагдажа шадагдаагүй бэлэй.

Араки болбол өөрынгөө хандалга соо Манчжоу-го тухай дээрэлхэгээр дуугаржа, «Азида ба бүхы дэлхэй дээрэ японско эзэрхэлгые баталан тогтоохын тулада императорай заан һан замаар шууд ябахые» арадые уряална.

Фильмые хараһанай һүүлээр кинохроникын сотрудник ба тус фильмын экспорт Накай Кинбей гэгшэһээ зэргэ асуулта абалга эхилбэ. Аракиие үмөөрэгшэ японско адвокат Араки болбол өөрынгөө үгэ соо агресси хэхые уряалаагүй һэн гэжэ гэршээр хэлүүлхые ядалсад гээд болибо.

Гэршэ тус картина сэрэгэй министрээр һайшаагдаа һэн гэжэ хэлэбэ.

Үдэшын заседани дээрэ «Чайна Уикли Ревью» гэжэ журналай редактор ба американска ба английска газетэнүүдэй корреспондент Джон Пауэлл гэгшэһээ асуулта абтаба. Гэбэшье, трибуналай түрүүлэгшэ Уэбб гэгшэ, өөрөө нюдөөрөө хараагүй аад, бусад хүнүүдэй хөөрэһэн дээрэһээ абажа хэлэбэ гээд, Хитадта Японой ябуулһан агресси тухай ба Манчьжурида хэһэг зэрлиг ябуулганууд тухай гэршын үгые таһалдуулба. Энэ шалтагаан дээрэ үндэһэбэрилһэн үмөөрэгшын буруушаалгые Уэбб гэгшэ баһа хүлеэн абаба.

Голландска сэрэгүүдэй шэнэ бүлэг индонезида эльгээгдэхэнь

ГААГА, августын 7. (ТАСС). Хэблэлэй мэдээсэлнүүдэй еһоор, Индонезидэ эльгээхын тулада сэрэгэй шэнэ бүлэгые бэлэдхэхэ талаар хэдэ хэдэн хэмжээ-ябуулгануудые голландска хуули засагууд ябуулжа байна. Нэгэдэхи дивизиин һалбаринууд һаяын сагаар Индонезидэ эльгээгдэхэнь гэжэ газетэ бэшэнэ. Нэгэдэхи дивизиин солдадуудай дунда һанаагаа зобонги ябадал дэлгэрэнхэй гэжэ газетэнүүд мэдээсэнэ. Утрехтдэхи казармануудай нэгэндэ байгаа солдадууд тэдэнэрые Индонезидэ эльгээлгые буруушааһанаа мэдүүлбэ. Сэрэгэй засагууд энээнтэй дашарамдуулан хэһээлтын хэмжээнүүдые абаба. Газаа талаһаа бусад хүнүүдтэй ямарааршье уулзаха ябадал солдадуудта хоримжологдобо. Казармануудай дэргэдэ шанга караул табигданхай. Антимилитаристска үгэ хэлэһэнэй түлөө 26 солдадуудые Гарденбергдэ ойрын үдэрнүүдтэ сүүдлэжэ эхилхэнь.

Макартурай эзэмдэлгын политика тухай формозынхидай шанхайдахи организациин мэдүүлгэ

ШАНХАЙ, августын 7. (ТАСС). Токиогой Сибуя гэжэ вокзал дээрэ японецуудай һаяшаг хитадуудые ба формозынхидые алаһантай дашарамдуулан формозонхидай шанхайдахи организаци манифест тунхаглаба гэжэ «Веньгуйбао» газетэ мэдээсэнэ. Японие Макартурай гансаараан хинаха ябадалые формозойхид эрид буруушаана. Японие хинаха хэрэгтэ Хитадай правительствын хатуу позици эзэлхыень ба СССР, Англи ба Австралитай барисаатайгаар Алас Дурна комиссиин хуулиин эрхые шангадхахые тус ороганизаци эрибэ.

Японецуудай хитадуудые ба формозынхидые аладаг ушарыень правительствын талаһаа эсэргүүсэн буруушаалга мэдүүлхые бидэнэр эринэбди гэжэ манифест соо хэлэгдэнэ.

Хэнькоудо забастовко хоримжологдобо

ШАНХАЙ, августын 7. (ТАСС). Забастовко соносхохые бүхы хүдэлмэришэдые хоримжолһон захиралта Чан Кай-шиин штаб Ханькоудо гаргаба гэжэ «Синьвеньбао» газетэ мэдээсэнэ. Хүдэлмэришэд хэрбээ ямар нэгэн гомодолтой байгаа һаа, энэнэй тухай хуули засагта мэдүүлхэ еһотой гэжэ приказ соо хэлэгдэнэ.

Англида забастовконууд болоно

ЛОНДОН, августын 7. (ТАСС). Рейтер агентствын мэдээсэһэнэй еһоор газ үйлэдбэрилдэг 11 заводуудай 3 мянган шахуу хүдэлмэришэд августын 7-до Лондондо забастовко соносхожо, салин хүлһые дээшэлүүлхын эрилтэ хэбэ.

Тэрээнһээ гадуур Йоркшир гэжэ газарта нүүрһэнэй 3 шахтанууд дээрэ забастовко эхилжэ, 5500 шахтернууд хүдэлмэреэ зогсообо гэжэ тус мэдээсэл соо хэлэгдэнэ.

Варшавска сүүд эхэ орондоо урбагшадта ба диверсантнуудта приговор гаргаба

ВАРШАВА, августын 7. (ТАСС). Шпионско организацида хабаадагшад мүн болохо НОЗ ба ОП-гэй членүүдтэ сэрэгэй сүүд приговор гаргаба гэжэ варшавска радио мэдээсэнэ. Тэдэнэр Гадаадын тагнуултай барисаатай байгаа. Бүхы 6 сүүдлүүлэгшэд саазалагдахаар, гражданска бүхы эрхэнүүдээ хаһагдахаар зөөриинь гүрэнэй ашаг туһада хуряан абтахаар шиидхэгдэбэ.

МИНИИ ТҮСЭБ

Эсэгэ ороноо хамгаалалгын агууехэ дайнда би хабаадалсааб. Дайнай сүлөөгүй бэрхэтэйшье байдалда байхадаа забда сүлөө оложо шүлэгүүдые бэшэдэг байбаб. Би фронтодо бэшэһэн шүлэгүүдтээ сэрэг дайнай бэрхэтэй байдалые болон боецуудэй баатарлиг габьяае харуулдаг байбаб.

Мүн түрэл бурят монголойнгоо хүбүүдэй фронтодо харуулһан шэн габьяае магтан дуулааб. Фронтын түрүү шугам дээрэ болон шархатаадшье Ленинградай госпитальдо хэбтэхэдээ уран шүлэгүүдэй шархатаһан боецуудта уншадаг байба[...] Минии шүлэгүүдые боецу[...] лэй һонирхон шагнаһа[...] ябадал инаг ажалыемни ул[...] бүри эршэтэй болгоо. Б[...]ород хэлэн дээрэ „Илинка[...] „Эхэдээ“, „Ленинград“, „Бу[...]рят, һэлмээ абыш!“, „Ш[...] намайе дайнда эльгээгээш[...] буу зэбсэг гартамни үгөөл[...] гэхэ мэтые бэшэһэн байнаб[...]

Илалтын һүүлдэ би өөры[...]гөө түрэл Бурят-Монго[...] Республикадаа бусажа ер[...]бэб. Тиигээд инаг ажа[...] болохо уран зохёолоо бэш[...]жэ эхилээб. Би ямар ажа[...] хэхэ тухайгаа хэлэһүү:

Бурмонгизда шүлэгүүдэ[...] шэнэ сборник үгөөб. Тэр[...] сборник августа һарал[...] хэблэлһээ гарахань. Ша[...] зоригто баатар габьяа хару[...]лан дайнай фронтодо наһ[...] бараһан бурят арадай эрхи[...] хүбүүн полковник Борсоев[...] тухай поэмэ бэшэжэ байнаб[...] Энэ поэмэ 1946 оной декабрь[...]да бурят-монгол хэлэн дээр[...] бэшэгдэжэ бэлэн болоно.

Мүн дайнда хараһан үзэһэ[...] тухайгаа томохон повест[...] бэшэхээр түсэблөөб. Галы[...] „Зүрхэнэймни хани“ гэһэ[...] зохёолни 1946 оной октябрьд[...] бэшэгдэжэ дүүрэхэ юм.

БМАССР-эй 25 жэлэй ойд[...] зорюулан „Саһан“ гэжэ опер[...]но пьесэ бэшэхээр түсэблөөб.

Данри Хилтухин

Харгы зам заһабарилгын дүнгүүд

БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолой еһоор байгша оной июниин 15-һаа июлиин 15 болтор харгы заһабарилгын хүдэлмэринүүдэй тусхай һара соносхогдожо үнгэргэгдэһэн байгаа. Энэ тон шухала хэрэгтэ Прибайкальска аймагай олонхи колхозууд эмхитэйгээр оролсожо, бараг амжалта туйлажа шадаа. Тус һарын туршада аймагай түрүү колхозууд нилээд ехэ хүдэлмэри хэжэ түсэбөө үлүүлэн гүйсэдхэбэ. Тэндэ 36 метр утатай шэнэ хүүргэ баригдаһан, 11 метр утатай 6 хүүргэдэ капитальна заһабари хэгдэһэн ба 281 метр утатай 16 хүүргэдэ жэжэ заһабари хэгдэһэн, мүн 51 километр харгы заһабарилагдаһан байха юм.

Һарын туршада 190 кубометр барилгын материалай модон бэлэдхэгдэжэ, шэрэгдэһэн ба 300 кубометр харгыда дэбдихэ хайр шулуу бэлэдхэгдэһэн ба мүн 40 кубометр шулуу шэрэгдэһэн байна.

Энэ һарада 1710 хүн түсэбэй еһоор ажаллаха еһотой байһан аад, 2838 хүн хүдэлмэрилжэ, зоной хабаадалгын түсэбые 166 процент гүйсэдхэжэ шадаһан байха юм.

Энэ тон шухала хүдэлмэридэ „Путь Социализма“ колхозойхид эдибхитэйгээр хабаадалсаа. Тус колхозһоо үдэр бүри 20—25 хүнүүд ажаллахаһаа гадна, 10 морид хүдэлмэрилөө. Дээрэ дурсагдаһан колхозойхид үдэрэйнгөө даалгабарие хододоо үлүүлэн дүүргээ. Энэ бригадын дархан нүхэр [...]лев гэгшэ үдэрэйнгөө даалг[...]рие 150—200 процент хү[...] гүйсэдхэжэ, бусад нүхэдтөө [...]шээ харуулан ажаллаһан ба[...] юм.

Мүн тэрэшэлэн „Красная за[...] Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуу[...] Ильичын сомоной колхозууд [...]наар хүдэлмэрилөө.

Баргажанай тракт дээрэ хү[...]мэрилһэн десятник нүхэр К[...]лова гэгшэ 60 километр га[...]та харгы заһуулһан б[...] юм.

Энэ хүдэлмэридэ тус айм[...] сельсоведүүдэй ба колхозу[...] дэргэдэхи партийна, советскэ о[...]низацинуудай хүдэлмэрилэг[...] һайнаар анхаралаа хандуула[...] бэшье, зарим нэгэн хүтэлбэри[...]шэд энээндэ хайша хэрэгээр[...] даһан байха юм. Жэшээлбэл, [...]гы заһабарилгын мастер Ка[...]гин гэгшэ энэ хүдэлмэриие хү[...] бэрилхэһөө байтагай, харин өө[...]гөө үмсын хэрэгые бүтээхые о[...]дожо, харгын заһабарие ма[...] жархиһан байна. Энээн дээр[...] Орджоникидзын нэрэмжэтэ, Чк[...]вай нэрэмжэтэ колхозууд ха[...] заһабарилгын хүдэлмэридэ [...] гүйгөөр гараһан байна.

Мүнөө энэ һарын үнгэрбэ[...] харгы заһабарилха хүдэлмэ[...] үргэлжэлүүлхэ ба заһагдаһан[...]гынуудые саашадань һайжар[...]ха, харууһа, һэльбэлгэ эмхи[...]хэ шухала байна.

И. ОЧИРО[...]

Культурна худалдаа-наймаанай түлөө

Манай республика дотор советскэ үргэн худалдаа—наймаае шэнэ ёһоор культурнаар эмхидхэхын түлөө, худалдаа—наймаанай эмхи зургаануудай болон олониитын эдеэ—хоолой предприятинуудай хоорондо социалистическэ мүрысөөн үргөөр дэлгэрһэн юм.

Республикын городуудай ба хүдөө нютагуудай худалдаа—наймаанай эмхи зургаануудай болон олониитын эдеэ—хоолой предприятинуудай социалистическэ мүрысөөнэй 1946 оной хоёрдохи кварталай дүнгүүдэй ёһоор № 3 сай уудаг газар ба Улан-Удын столовонуудай трестын №4 хозрасчетно столово (директорынь нүхэр Белобородов) эрхим жэшээнүүдые харуулба. Энэ коллектив болбол 1946 оной хоердохи кварталай түсэбые эд бараанай эрьесээр 136 процент, эдеэ хоол буйлуулгын түсэб 100 процент дүүргэһэн ба түсэбэйнгөө дээдэ тээ 154800 түхэриг мүнгэ оруулһан ба ассортиментые ехэдхэжэ, столоводо эдеэлэгшэдые культурнаар хангаһанайнгаа ашада социалистическэ мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлбэ.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВКП(б)-гэй Обкомой тогтоолой еһоор нютагай худалдаа—наймаанай болон ниитын эдеэ-хоолой предприятинуудай дунда дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ 1946 оной хоердохи кварталай дүнгөөр дээрэ дурсагдаһан коллективүүд илажа гараһан гэжэ тоологдобо. Тиин эдэ коллективтэ дамжуулгын Улаан тугые үгэхэ, ба нэгэ[...]шан болохо 10 мянган түхэриг[...]гэ үгэхэ гэжэ шиидэһэн байна.

Худалдаа—наймаанай ма[...]нуудта культурна советскэ на[...] дэлгэрүүлхын түлөө мүрысөөндэ[...] монторгын системын магази[...] хабаадалсаба. Тэрээнэй ашаа[...] системын № 1 магазин (даа[...] Юшмонова) һайн амжалта тү[...] Энэ коллективэйхид элдэб эд б[...]най эрьесын түсэбые 136,2 про[...] гүйсэдхэһэн ба 1946 оной түр[...] хахад жэлэй туршада үрилтэ [...]шье гаргаагүй байна. Эдэ ма[...]нуудай дотор ба газаа тээхины[...]турна ба арюун сэбэр болгогд[...] байха юм.

Мүн тэрэшэлэн пимокатна [...]терскойн коллективэйхид ба[...] оной хоердохи кварталай ка[...] даралгын түсэбые 202 процен[...]долой зүйлнүүдые—143,9 про[...] өөрын үйлэдбэриин продукци га[...]гын түсэб 109,6 процент гүйсэ[...] түрүүшүүлэй зэргэдэ гараа.

Заиграйн аймагтахи Доодо-[...]кын сельпо (түрүүлэгшэнь [...] Афанасьев) мүн түсэбөө үлүүлэн [...] гэжэ, хоердохи шатын шан [...] 5 мянган түхэриг абаха болоб[...]

Харюусалгата редактор
Ц. Д. ДАМДИНЖАП[...]

РЕДАКЦИИН АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС. Улан-Удэ. Үнэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23. АТС—1-80; зам. редактора—23; ответ секретаря—3-23; отделов: партийной и комсомольской жизни, сельского хозяйства—3-23 (2 зв): культуры и быта, промышленности и транспорта—4-52; писем трудящихся, внутренней информации и переводов—4-52 (2 зв.); об'явлений—2-64 (2 зв.)

Н—00675. Типография Государственного газетного издательства при Совете Министров БМАССР. Тираж [...]